

Új év Istene, tarts meg
Magamnak
S tarts meg mindenkit
A réginek,
Ha lehet:
Boldog új évet kívánok.

(ADY ENDRE - NYUGAT 1915)

BULÁNYI GYÖRGY
HARMADIK NYILVÁNOS
SZENTMISÉM

Kedves Testvéreim!

Immár 14. éve vagyok télen is, de még inkább nyáron ennek a kicsiny községnek újból és újból megjelenő boldog lakója, amelyről Boldizsár Iván erre járva novellát írt, és 'ékszerdoboznak' nevezte fekvésének szépsége miatt. Mikor idejöttem, olyan idők jártak, melyeket jól jellemez a „ne szólj szám, nem fáj fejem” ismert mondás. Az igazságnak megfelelően tanárként mutatkoztam be, csak azt nem mondtam meg, hogy piarista tanár vagyok. Így aztán a rendszerváltás után valamelyik szereplésemet követően lejöve

XXI. évfolyam 1. szám
2014. január

A Koinónia régebbi számai elérhetők:
www.faragoferenc.webnode.hu

Bulányi Gy. Harmadik nyilvános misém...	2498
Dryp. Miről mi jut az eszembe...	2500
Farkas I. Lelkigyakorlat és...	2501
Dőry I. Első utolsó lehetőség	2502
Géczy G. A tudomány jövője (2.)	2505
Faragó F. Az a haszontalan haszon	2507
Tarnai I. Gyombolai Éva búcsúztatása	2510
Richard Rohr A férfi útja (részletek)	2511
Bardócz Zs. Eltérő gazdálkodási...	2514
In memoriam Nelson Mandela	2516
Boldog új percet	2518

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családként, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség; koinonia.tarsak@gmail.com

Budaváriba, ezt mondja nekem Viczay szomszéd: „Hát nekem az újságból kell megtudnom, hogy te – 'atya' vagy!?”

Azért jöttem ide '84 tavaszán, hogy elmeneküljek a külföldi újságírók és látogatók özöne elől. Miért özönlöttek? Csak azért, mert ifjú papként, debreceni piarista tanárként, elindítottam egy mozgalmat keresztény hitünk megőrzése céljából. Az ateisták bennünket megszállása miatt gondoltam ezt szükségesnek, egy Debrecenben járó idősebb horvát pap biztatására. E mozgalom kicsiny, egy-egy asztal körül elférő, 6-12 főnyi közösségekből áll, melyeknek tagjai együtt törik fejüket azon, hogy mi fán terem az az Isten Országá, melyről Jézus tanított, s miként lehetne azt meg is valósítani.

E fejtörésnek lett egyik eredménye, hogy '79-től kezdve – lassan húsz éve már! – a közösségek tagjai, lelkiismeretükre hivatkozva, nem voltak hajlan-

dók többé katonáskodni, helyette inkább leülték a baracskai börtönben ezért három esztendő. Mit mondott a lelkiismeretük? Csak azt, hogy vagy szeretek, vagy gyilkolok. Jézus tanítványa még az ellenségének sem árt, a katona viszont esküt tesz arra, hogy elpusztítja a folyó túlsó partján élő embertársait: kicsit és nagyot, fiataalt és öreget, ahogyan a hadműveletek meg a parancs kívánja.

Döntésünk, hogy a Kádár-diktatúra idején szembe-
szegülünk a pártállam törvényeivel, a Csendes-
óceánig vitte hírünket, s aki turista a nyár folyamán
Budapestre látogatott, nem akart már hazamenni
anélkül, hogy el ne mondassa velem, hogy hát mért,
meg hogyan, meg mikor. Én meg kiválóan fejlesz-
tettem e beszélgetések során francia, német, angol
vagy olasz nyelvtudásomat, persze inkább akadozva,
semmint folyékonyan. Csináltam ezt három nyáron
keresztül, aztán meguntam. Kérésemre összeírta
egyik barátom a Balaton-felvidéki fogyó lakosságú
falvakat. Egy Trabant segítségével elkezdtek sorba
jární őket. Tál Józsi éppen befejezte a déli harango-
zást '84. június 4-én, amikor a templom előtt kiszáll-
tam a kocsiból, s megkérdeztem tőle, van-e itt eladó
ház.

– Van.

– Megmutatná?

– Jöjjenek!

A 25. szám alá vitt. Bementünk Gyarmatiék és
Mátéék között a nyélen, s megláttam a romos házikót
s az őserdőt, melyen nem lehetett átlátni. Fantáziát
láttam benne.

– És kié ez? – kérdeztem.

– Hát a Bódor nénié.

– Hol lakik?

– Csicsóban.

Átmentünk Csicsóba, lefoglalóztam a „birtokot”, s
azonnal elkezdtek a rendbetevés, építkezés munkáját.
Most már megmondhatom: lelki gyakorlatos háznak
építtem, ami épült. Miséztem benne naponként is,
vasárnaponként is; mindig, amikor Budaváriban vol-
tam. Miért nem a templomban? Hát csak azért, mert
az a bizonyos pártállam azt kívánta püspökeinktől,
hogy ha már ő eltartja a közösségnek katonáskodást
megtagadó tagjait a baracskai börtönben, a püspökök
pedig lássák el a bajukat a felbujtóknak. Ezek lettek
volna a közösségekhez tartozó papok. Voltunk vagy
harmincan, köztük én is. Az én bajomat úgy látták el,
hogy megvonták tőlem a jogot a nyilvános misézésre.
Nem a misézésre egyáltalán, hanem csak a templom-
ban misézésre. Hosszú volna a történet. Csak a végét
mondom. Írtam egy levelet Rómába az elmúlt őszön.
Ezt írtam benne: hazámban 14 és fél letöltött esztendő

után a gyilkosoknak is elengedik büntetésüket... A
levél hatott. A püspökök levelet kaptak Rómából,
hogy tegyék már rendbe ezt a dolgot. Rendbe tették:
szeptember 10-én levélben tudatták velem, majd az
országgal is az újságokban, hogy „megszűntek a
Bulányi György atyával kapcsolatban hozott koráb-
bi korlátozó intézkedések”.

Eddig két nyilvános szentmisét mondtam. Budapes-
ten az első, Debrecenben, ahol a közösségeket jó
félszázada útnak indítottam, a másodikat. A harma-
dik pedig ez a mostani, a budavári templombúcsúi
szentmise. Ennyit el kellett mondanom a falubeli-
eknek, akiknek nagyon hálás vagyok, mert minde-
gyikük segített mindenben, amiben csak tudott.
Csak végig kellett mennem a falun, s itt vagy ott
rendre megtaláltam, amire szükségem volt. Áldom
ma is mindegyiküket; s azt is, hogy Bódor néni ro-
mos házát, őserdejét meglátva, nem mentem tovább
más portát keresni.

Mindezek következtében most Szent Mártonra,
templomunk védőszentjére emlékezhetem, aki szin-
tén segített egyszer egy fázó kolduson, odaadva
neki kettéhasított katonaköpenyét, amiként a buda-
váriak is segítettek rajtam, egyszer is, másszor is
annak idején, s nem egyszer ma is. Melyik tanulta a
segítést melyiktől? Márton a budaváriaktól, vagy a
budaváriak Mártontól? Mindegyikük belülről tanul-
ta: a szívéből, lelkiismeretéből. Abból a
mindannyiunknak közös ismeretéből, tudományá-
ból, melyet ki-ki a szüleitől tanult: segíts, ahol csak
tudsz.

A mai nap szentmiséjének első olvasmánya arról
beszél, hogy egyszer el fog jönni a vég. Bizonyosan
így van, hiszen aminek kezdete van, annak van vége
is. Legyen az büszke tölgy, pápa vagy király – földi
pályáját előbb vagy utóbb befejezi mind. Ahogy az
egyszeri ferences barát prédikálta missió idején az
egyik faluban: „Mert testvéreim, mindannyian meg-
halunk... talán még én is!” S bizony nem merte fel-
vinni a hangot a mondat végén: talán még én – is;
hanem hagyta szépen, hogy alámenjen: talán még
én is.

A Szózat költője, Vörösmarty, fiatalemberként írt
egy verses mesejátékot, a Csongor és Tündét. A
mesejátéknak van egy szereplője, aki az Éj istenasz-
szonya nevet viseli. Ő is bizonyosságot tesz erről az
elmúlásról. Ezt mondja:

Sötét és semmi voltak, én valék

Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj,

S a világot szültem gyermekül.

Aztán így folytatja:

...nem lesz föld, s a tenger eltűnik

Fáradtan ösvényeikből a napok
Egymásba hullva, összeomlanak:
a Mind enyész, és végső romjain
A szép világ borongva hamvad el.

...

S ahol kezdve volt, ott vége lesz,

...Én leszek,

Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj.

Az odaátról, az odatúlról az angolok Shakespeare-je a Hamlet c. drámában úgy beszél, mint olyan „tartományról, honnan még nem tért meg utazó”. Mivel nem tért meg, így hát senki sem mondhatja: Tudom, hogy nincs odaát. És ugyanígy senki sem mondhatja: Tudom, hogy van odaát. Csak arra van lehetőségünk, hogy ilyesmiket mondjunk:

Azt hiszem, hogy nincs odaát... vagy:

Azt hiszem, hogy van odaát... vagy:

Majd meglátjuk, ... addig meg kimegyek a pincébe, s megfejem a bort...

Melyikük hitetlen? Az első kettő bizonyosan nem, mert a mind a kettő hisz: az egyik azt, hogy van; a másik azt, hogy nincs. S a harmadik? Alighanem az sem hitetlen. Nem, mert tudja, hogy a bort meg kell fejteni, amikor itt az ideje; s ha van odaát, ott azt kérdezik majd tőle, hogy végezte-e rendesen a dolgát idelent?

Dániel próféta azt mondja, hogy az érteni tudók ragyognak majd örökké odaát, mint a csillagok. Kik ezek az érteni tudók? Nem mondta meg. Csak azt mondhatom el, hogy én mit gondolok róluk. Hát azt, hogy azok ragyognak majd, akik tették idelent a dolgukat. Asszonyok, akik megfőzték az ebédet, s gondosan elrakták a télirevalót; anyák, akik szülték, szoptatták a jányt meg a gyereket; az apák, akik metszettek a szőlőt, s hazavitték, amit kerestek; a családok, akik tovább adták az életet; a szomszédok, akik segítettek egymásnak; a Mártonok, akik kettévágták köpenyüket, hogy a koldus se fázzék; a Mártonok és nem-Mártonok, akik inkább ültek három évet börtönben, semmint megígérjék, hogy gyilkolni fognak. Én úgy gondolom, hogy azok az érteni tudók, akik jóba fogják életüket idelent; s hogy ők ragyognak majd odafent.

Jézus is beszél az evangéliumban a végről: „... a nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullanak...” De mond ezenfelül még valamit. Azt, hogy ez a vég, csak valaminek a vége. S azt, hogy ez a vég egyúttal valami újnak a kezdete is. Minek? Annak, hogy látjuk majd az Emberfiát, amint eljön a felhőkön, s aki szétküldi angyalait, hogy azok összegyűjtsék választottait a szélrózsa minden irányából. Kik ezek a választottak? Nem mondja meg!

S így megintcsak azt tudom mondani, amit gondolok. Ráírtam az erre az alkalomra készített meghívóra valamit a mai vasárnapra mondott szavaiból. Ezt: „...az én igéim el nem múlnak!”. Az általam ismert nyelvek egyikének sincs szava erre az „igére”. Még a zsidónak, melyen Jézus beszélt, annak sem. Még a görögnek sem, melyen leírták Jézus beszédeit, annak sem. A francia, a német, az angol, meg a többi is csak így tudja mondani: Ég és föld elmúlnak, de az én szavaim el nem múlnak. A magyar nép, amikor 12 vagy még több századdal ezelőtt, még korábbi hazáink valamelyikében találkozott Jézus papjaival, úgy gondolta, hogy Jézus szavait nem mondhatja pusztán szónak. Más kifejezést keresve igének mondta azt. Mi ez az ige? Mint magyartanárnak tudom, hogy török jövevényszava honfoglalás előtti nyelvünknek, s ma is megtalálható a török nyelvek családjához tartozó mongolban. S azt is tudom, hogy ebből az ige szóból származik az igéz, megigéz szavunk, melynek jelentése: 'varázsigevel megbűvöl'.

Amikor őseink megismerték Jézus tanítását, úgy gondolták tehát, hogy e tanítás szavainak el kell bűvölnie az embert. Ezért aztán erre a jézusi tanításra nem is használhatják anyanyelvük megszokott, mindennapos szavát: a 'hang' és 'ének' jelentésű szót, hanem valami rangosabbat kell mondaniok: egy idegen, a török nyelvből közéjük került szót: az igét kell mondaniok. Ég és föld elmúlnak, de az én szavaim el nem múlnak – ehelyett így kell mondaniok: az én igéim el nem múlnak.

Mit is mond ez a Jézus? Mitől olyan fontos, hogy amit mond, az nem is szó? Hogy, amit mond, az el sem múlhatik, érvényét soha el nem veszítheti? Mit mond, hogy annak el kell bűvölnie minket? Tulajdonképpen csak egy szót mond: Szeress. S ha nem szeretnek, akkor is szeress. És ne sorold embertársaidat három csoportba: ezeket szeretem, azok nem érdekelnek, amazokat pedig utálok. Hanem egyetlen szívünk egyetlen osztályába kerüljön kivétel nélkül minden ember, s legyen kiírva az osztály ajtajára: felebarátaim vannak itt.

Mit csinál felebarátaival az, aki – Jézus egyetlen szavára figyelve – szeret? Szolgálja a másikat, s nem parancsolgat neki. Ad neki, ha rászorul, miként Mártonunk a koldusnak, és nem lop tőle. S végül, aki szeret, nem árt és nem bánt, s különösen nem gyilkol; inkább elviseli a bántást és megbocsát. Kicsiny gyermek is megérti a jézusi tanítást. Így hangzik: Jónak kell lenni! Légy jó mindhalálig! – adta címül egyik regényének Móricz Zsigmond, a gyermekkoráról szólóan.

Hát ez az a tanítás, amely nem pusztán szó, hanem ige. Ige, melynek el kell bűvölnie az embert? Miért kell? Mert enélkül felfaljuk egymást. Kifosztjuk és megöljük és szolgává nyomorítjuk embertársainkat. Enélkül – a NATO vagy a Varsói, vagy akármilyen szerződés keretében – pusztító fegyvereket, sőt atom- és hidrogénbombákat gyártunk, melyek képesek kioltani Földünkön minden életet, még a patkányokét is. Ezért van az, hogy változhatnak a hadseregekkel rendelkező és felettünk uralkodó hatalmak, változhatnak a gazdasági rendszerek is, de az élet és a megmaradás törvénye marad a jézusi ige: Szeress! Ez az az ige, amelyik nem múlik el. Nem, ameddig élni akarunk idelent. És akkor sem múlik el, amikor ég és föld egymásba zuhannak. Nem, mert Jézus összegyűjti választottait.

Kik ezek a választottak? Hát azok, akiket Jézus el tudott bűvölni a maga igéjével. Azok, akik arra használják életüket, hogy jók legyenek, hogy szeressenek. Miért gyűjti egybe őket? Csak azért, hogy elvigye őket magához. Mit fognak ott csinálni? Amit idelent csináltak. Szeretni fognak. Mert Istennél mást nem is lehet. Nem, mert ő maga a Szeretet.

A szentmise végén szeretnék megajándékozni Beneteket, testvéreim egy képecskével, melyet a múlt hónapban, első nyilvános misémre készítettek barátaim. Rá van írva egy áldás, melyet nem-nyilvános ezüst és aranymisémen mondtam az ott levőknek. Ebben az áldásban összefoglalom mindazt, amit Jézustól tanultam. Így hangzik:

Áldjon meg téged az örök Szeretet!

Világíts velem az emberek között,
 hogy rólad Rá ismerjenek.

Mondhatom az egészet mindannyiunkra alkalmazva is: Bűvöljön el minket a jézusi ige! Bűvöljön el minket a jószág! Bűvöljön el bennünket Jézus, hogy szeressük egymást. Ámen.

Szentlecke Szent Pál apostolnak a Rómaiakhoz írt leveléből

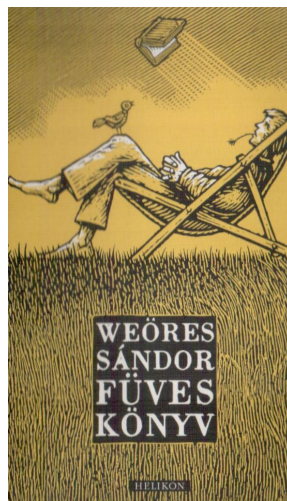
Rosszért rosszal senkinek se fizessetek! Törekedjétek arra, ami jó minden ember szemében. Amennyire rajtatok fordul, éljétek mindenkivel békességben. Ne szolgáltassatok magatoknak igazságot, szeretteim! Sőt, ha ellenséged éhezik, adj enni neki. Ha szomszár, adj neki inni. Ne engedd, hogy legyőzzön a rossz, inkább te győzd le a rosszat jóval.

Ez az Isten ígéje.

(Budaváriban, 1997. november 16-án,
 templombúcsú napján)

100 éve született

– és ma is él

A szerkesztő jegyzete

Kötetünkben Weöres Sándor életvezetési tanácsai, filozófiai lírájának tömör összefoglalásai találhatóak: teljes költemények éppen úgy, mint vers-, illetve prózarészletek. A tartalmi eligazodást szolgáló címek egy részét én adtam, annak mintájára, ahogy a költő ezt tette A *teljesség felé* című munkájában.

Steinert Ágota

WS

Orosz István a költő nevének betűire készült Esher-hangulatú illusztrációi csak fokozzák a kötet szelemi intenzitását.

WS

Az alábbiakban részleteket közlünk a válogatásból WS jelzéssel.
 (HELIKON 2013)

****

A LÉNYEGRŐL

Nincs szép, meg szebb – csak legszebb,
 mi egyben a legrútább,
 nincs jó, meg jobb – csak legjobb,
 mi egyben a leggonoszabb.

(Ha értetlenül hallod igémet,
 vedd példának a részegét:
 emlékszel rá, hogy mikor sokat ittál,
 kettőt láttál az egy helyett?)

Két-két ellentét rejti előlünk
 a nevezhetetlen lényegét.

WS

EGYETLEN PARANCS ÉS EGYETLEN ISMERET VAN

Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkodni, cselekedni, hogy mindennek javára legyél.

Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.

DRYP

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE

Így év vége felé közeledvén

Annyi minden, hogy felsorolni is sok lenne, kezdve rezsicsökkentéstől a madáretető feltöltéséig. (Csak tudnám, hogy miért kerül többre a kisebb kuka üritési díja, mint rezsicsökkentés előtt a nagyobbé volt. Ugyanis nálunk a városban a lecserélt nagyobb kuka egy hónap alatt sem telt meg, kértünk hát egy kisebbet olcsóbb díjtétel reményében. Ez volt a magán rezsicsökkentésünk még a központi spórolás bevezetése előtt.) No de hagyjuk ezt az anyagias zsörtölődést, hiszen a „Miről mi jut az eszembe” éppen a centenáriumához érkezett, merthogy ez a századik darabja ennek a kerti naplónak. Eszembe is jutott, hogy folytassam-e, vagy jövőre nyissunk egy új címmel egy új sorozatot? Persze, hogy elkelne egy kis biztatás. Addig viszont szaporítsuk mi is az év végi számvetések sorát ezzel a rovattal.

Gyümölcsös évünk volt. Talán ez még az áraikon is meglátszott. Különösen, ha arra gondolok, mennyiért mérték volna a szilvát – felénk ebből termett a legtöbb – ha be kellett volna érni a tavalyi termésmennyiséggel. Az idén a fagy sem tett bennük akkora kárt, mint az előző években, ezért még a kajszibarack is ígéretesnek látszott egészen érése idejéig. Előző években ugyanis már virágzaskor lehervadt minden reményünk a sárgabarack befőzéséről. Megjegyzem idén sem kellett sok cukrot vásárolni ehhez a programhoz – ahogy ma mondják, projekthez – mert kaptunk egy kis szilárd vizet, s hiába parásodtak be szépen a borsónyi jég ütötte sebek, éréskor valamelyik monília – mert már háromfélével is el vagyunk látva - a szemem láttára rothasztotta le a majdnem mosolygósra pirosodott gyümölcsöket. Meg is kérdeztem akkor hozzáértő is-

merőseimet, hogy ilyenkor mi a teendő a jövő évi termés érdekében – de csak arra biztattak, hogy tegyék belőle mintákat a hűtőbe, amiből majd meghatározzák melyik a bűnös kórokozó. Ugyanannak a rothadt baracknak a kórtanos ismerőseim annyira örültek, mint amennyire engem bosszantott.

A tavaszi fagy helyett idén egy kora őszi látogatott meg minket éppen szőlő szüretre készülve. Még a lugasról is lekapta a leveleket, így aztán a fűtők már messziről kéklettek a fenn maradt barnakornyadt levelek között. A csipkebogyónak ugyan még jót is tett az a fagyos lehelet, de bezzeg megártott a szelídesztenye kupacsainak. Tavaly a mókusok takarították be a kóstolónak is kevéske termését, idén pedig a korai lehülés csípte meg a még zöld kupacsait és fakó szúrós cömbölkékké fagyasztotta. A kóstoló tehát az idén is elmaradt, a barna bogáncsokká száradt termések pedig majd a karácsonyfát fogják díszíteni. Addig is egy szárazvirágcsokor részei. Emlékeztetőül.

És mi más juthatna erről az eszembe, mint hogy mindenkinek békés karácsonyi ünnepeket kívánjak.

A kerítésen kívül is sok minden történt. Újra van tehát a zsákfalunkban. Merthogy volt időszak, amikor a négylábú állatokat csupán a macskák és a kutyák képviselték a vadakon kívül. A kertekbe bejáró szarvasoknak ugyan nem örültek a település lakói, de legalább ennyiben különböztünk egy városi lakóteleptől, ahol ugyancsak tartanak ebeket és cicákat. Tehenet pedig arrafelé - valamelyik emeleten - többnyire csak a TV képernyőjéről ismerik. Az is lila, mint a vidéki életről alkotott gőz a fejekben. Ha van egyáltalán, mert sokszor még az sincs.

Erről pedig az jutott eszembe, hogy ezentúl zsákfalunkban is jó eséllyel kaphat már erőre a talajélet a kertekben. Hiszen ha van szerves trágya, már csak a józan paraszti ész kell hozzárendelni. Merthogy az egészséges talajélet egyik feltétele a szerves trágya ésszerű, azaz józan paraszti ésszel történő használata. Néha ugyan úgy tűnik, híján vagyunk mindkettőnek. Ezek nélkül pedig az élelmiszerbiztonság csupán üres jelszóvá fakul.

WS

AZ ÁRADÓ SZERETETRŐL

Ne kívánd senki szeretetét. Ne utasítsd el senki szeretetét.

Úgy áradjon szereteted, mint a tűz fénymelege: mindenre egy-formán.

FARKAS ISTVÁN

LELKIGYAKORLAT, VAGY MEZŐGAZDASÁGI MUNKA?

Amikor meghallottam a kérdést, először nem értettem. Mi köze a kettőnek egymáshoz – kérdeztem magamtól. Aztán kiderült, hogy nem papi szolgálatról és nem is bérmunkáról van szó, hanem egyszerűen arról, hogy ha összejön néhány ember saját maga, egymás és az Ország építésére, hasznosabb-e a lelkigyakorlat forma, vagy nem árt egy kis fizikai munka sem. Amikor gondolkozni kezdtem rajta – látszólag már el is dőlt a kérdés, mert nem ásni, metszeni, vagy kapálni kezdtem rajta, hanem gondolkozni – emlékek jutottak eszembe. Elsőnek a szokásos, keddi, közösségi találkozó, amely ugyancsak lelki jellegű, mivel semmi más célja nincs, mint összejönni, hogy együtt legyünk magunk és egymás építésére. Aztán eszembe jutott, hogy ha székeinken ülve nem is kapálunk, de erősen figyelni próbáljuk mozdulatainkat, érzelmeinket, gondolatainkat és kimondott szavainkat is, megpróbálva kivárni azt a pillanatot, amikor azok természetesen, könnyedén, maguktól, de egy célnak alávetve jelennek meg.

Aztán eszembe jutottak azok az alkalmak is, amikor egy-egy hétvégén azért jöttünk össze, hogy kifejezetten fizikai munka közben próbáljunk meg összhangot teremteni mozdulataink, érzelmeink és gondolataink között. Ez akkor sikerült a legjobban, amikor valami egészen hétköznapi, de az adott paciens számára különösen nehezen vállalt, vagy éppen visszataszító tennivalón gyakorolhatott. Számomra ez mindig a konyhai munkát, míg másoknak a padlástakarítást, rozsdás szögek akácfából való kihúzását, vagy szederbokor kiirtását jelentette. Az egésznek a lényege nem a munka hasznossága volt – legfeljebb, mint melléktermék -, hanem annak megtapasztalása, hogy a közösségi találkozók szavai mögött milyen gyakorlati összeszedettség rejlik. Például, amikor leejtek egy tojást a konyhában, vagy belemegy a szálka az ujjamba, vagy a másik – a szeretett testvér - ráejti a deszkát a lábamra.

Aztán eszembe jutottak azok az alkalmak is, amikor barátaimat kivittem az erdőbe, hogy egy kicsit kimenjenek a fejükből. Megmondom őszintén, hogy legtöbbször teljes kudarccal végződtek az ilyen kísérletek. A kirándulás sem lelki-, sem testi gyakorlat nem volt, hanem egy jó levegőn, teljesen tudattalanul végzett fejtornához volt hasonlítható. De még a fejtorna sem a legjobb szó, mert a fej is csak azokat a gyakorlatokat végezte, amiket nap, mint nap szokása

szerint elvégez, azaz saját tartalmát megpróbálta másoknak eladni, vagy önmagának ismételtetni.

Valahogy kezd kikopni a Bokorból is az a hagyomány, ami a keresztény hétköznapi hagyományból már régen kikopott, hogy a test is eszköze lehet a lelki gyakorlatnak. Pedig ha csak egy kicsit is belegondolunk a dolgokba, a testünk van leginkább kéznél. Sokkal valóságosabb, érzékelhetőbb, tapasztalhatóbb, mint a gondolataink, melyek ugyan első ránézésre sajátunknak látszanak, de jobban szemügyre véve őket kiderül, hogy önálló életet élnek. Esetenként mások gondolatai nyomán haladnak, de leginkább tőlünk, akaratunktól függetlenül, szinte követhetetlenül kapcsolnak egybe emlékeket, képeket, megtanult formulákat, fogalmakat, ahogy a külső környezet megkívánja, vagy ahogy szokásaink vezérlik. „Csaknem minden spirituális út a testnél kezdődik” – mondja Willigis Jäger bencés szerzetes és pap, ami azt jelenti, hogy a fej hamar elhiteheti magával, hogy Istennek tetszően él és cselekszik és oda sem figyel a testre – a megvetett, ördögi részre – és az érzelmre – amelyet úgy sem képes befolyásolni, mert meg sem próbálja –, pedig csak mindhárom együtt képes valamit is tenni miután begyakorolta, hogy együtt is legyen. Számomra valószínűnek látszik, hogy Isten éppúgy be szeretné magát teljesíteni a járásomban, a mosogatásomban, a kapálásomban és a fogmosásomban, szintúgy a figyelmemben, a dühömben, az együttérzésemben, türelmetlenségemben és akaratomban, mint a gondolataimban, imádkozásomban, értekezleteken való felszólalásomban, vagy egy ilyen gondolatsor megfogalmazásában. „Talán furcsának tűnik, de tudatunk sokkal tisztábban játszik a test hangszerén, mint az értelemén. Az értelem sokszor zavaróan közbeszól saját hangjával. Az átlagember számára még belső ellenállásba ütközik, hogy vallásos megéléseit kifelé fordítsa és testileg kimutassa” – mondja Jäger a Hullámaiban a tenger című könyvében.

Pedig kevés közösségnek vannak olyan lehetőségei testének és érzelmeinek megtapasztalására és ezen át a közösség jobb összekovácsolására, mint éppen a Bokornak. Nem minden közösségnek van kiskertje, családi házas tagja, ahol gyakorolni lehet. A Bokornak viszont van egy nagy kertje, Bokorliget, ahol korlátlan mennyiségű és minőségű munkalehetőség kínálkozik annak, aki dolgozni akar önmagán, hogy Isten beteljesíthesse magát mozdulatai szépségében, fizikai erőfeszítése eredményében – egy virágzó mandulafa, vagy érett alma formájában.

Egy lelkigyakorlatot akkor érez az ember jónak, ha hatása nemcsak egy hétig tart, hanem élete során

bármikor előkaphatóak az ott átéltek, mint olyan élmények melyek életnek, amelyek közelebb vittek magamhoz, a közösséghez és Istenhez is. Ennek eszébe nemcsak a belső csönd, a körbeelmélkedés, a vita és az imádkozás, hanem a kapálás, a metszés, a locsolás és a fűnyírás is, tehát mindaz, ami a talajt, ha a mag már benne van, egyre porhanyóbbá, egyre tisztábbá, egyre alkalmasabbá teszi a jó termésre.

Tehát nem vagy, hanem és a kérdésre a válasz. S miután az utóbbi – a mezőgazdasági munka – ennyire nyitott lehetőség, de legtöbbször számára ismeretlen, mert elhanyagolt terület, ki kellene használni ezt a lehetőséget, amíg még lehet.

Befejezésül egy szufi mondás: „Ha állandóan közelítesz hozzám és ezt teljes odaadással teszed, amíg egyé nem válsz szeretetemmél, akkor én vagyok a fül, amellyel hallasz, a szem, amivel látsz, a kéz, amellyel fogsz, a láb, amellyel jársz.”

2002.február 18.

DÓRY ISTVÁN

ELSŐ ÉS UTOLSÓ LEHETŐSÉG

Közismert tény, hogy a gazdag országok szívesebben adnak nagy összegeket a Harmadik Világ „megsegítésére” – ezek a nagy összegek könnyebben adminisztrálhatók, de a korrupciónak is tágabb teret engednek – és ezek a fejlesztési segélyek sok esetben az autózással és a fosszilis energiák fokozottabb felhasználásával kapcsolatosak. Tehát segély az autópályákra, segély az autógyártásra, erőművekre, olajkitermelésre. A döntéshozók autósok. Jó szándékukat tükrözi, hogy ami nekik jó és kényelmes, ami az ő nemzetüket felemelkedéshez segítette(?), azt szeretnék a Harmadik Világba is eljuttatni, közben kényelmes megrendeléseket szerezni saját iparuknak. Valami lelkiismeret-furdalást ugyan éreznek, hogy ami nekünk nem fenntartható, ami a véges, meg nem újuló források kiaknázása, azt talán nem kellene direkt rátküldeni azokra az országokra, ahol még nincsen elterjedve a fosszilis infrastruktúra: a meg nem újuló kőolaj, földgáz, szén elosztóhálózata még nincsen kiépítve. A helyzet azonban ennél sokkal komolyabb, nem kicsi az a lelkiismeret-furdalás, amit éreznünk kell minden olyan támogatásnál, amely autógyárakat és benzinkutakat, erőműveket és sztrádákat finanszíroz távoli, szegény országokban.

Miért? Mennyivel rosszabb nekik ott az autó, mint nekünk itt? Nagyon kényelmes a gépkocsi, bár kicsit

büdös. Kellemetlen dolog a dugóban várakozni, nem szép döntés régi belvárosokat szétbontani a parkolóért, de ha mi kibírtuk, a kínaiaknak, braziloknak is csak fellendülést fog hozni az iparosítás, nekünk pedig üzletet és a kamatok megtérülését. Nem így van?

Nem így van! A Harmadik Világnak halálos mérég az a fenntarthatatlan fejlődés, amit rájuk kényszerítünk. Mi sem büszkélkedhetünk azzal, hogy mit is értünk el a családonkénti egy autóval, majd a személyenkénti egy autóval. Nem sok jót. Nem előre ment a világ általunk, sokat fogyasztottunk, sokat pazaroltunk, sokat ártottunk magunknak és élőlénytársainknak, sok szén-dioxidot pumpáltunk a melegedő Földgolyó légkörébe. Nem követendő utat mutattunk az utánunk jövőeknek. Sőt, most halálos csapdába kényszerítjük a kiszolgáltatott országokat, akik reklámújságokból, műholdas adásokból, internetről értesülnek a mi irigylésre méltó, pazarló, megfontolatlan életmódunkról. Megpróbálnak utánozni minket, sorban állnak az államkölcsonokért, engedelmesen autópályákba ruháznak... - mind hiába. Csak a baj lesz nagyobb, sőt végzetes, éppen ott, ahol már valamilyen jónak kellene következnie. A meg nem újuló, fosszilis, autós infrastruktúra ugyanis ezt okozza a Harmadik Világban: hatalmas benzinéhséget, amikor a kőolajforrások néhány országra és néhány nagyvállalatra szűkülnek, az árakat pedig bármennyire lehet emelni. Továbbá környezeti és szociális katasztrófát olyan országnyi területen elterülő metropoliszokban, ahol a világ legnagyobb dugói és legmocskosabb, rosszlevegőjű utcái összpontosulnak. Világpiacon függőséget, ipari rabszolgaságot is hoz ez a „fejlesztési irány”, a bármikor bekövetkező tőzsdeomlásokat pedig legjobban az ilyen fejletlen vagy aránytalanul fejlesztett országok lakosai sínylik meg. Az autózás, iparosítás önkiterjesztő folyamat: egy országot ellátni utakkal, kutakkal, vezetékkel nem évszázadokig tart, nem kell megvárni generációk felnövekedését. Amikor bekeverül a fogyasztói körbe a Harmadik Világ, akkor egyszerre egymilliárd kínainak, és egymilliárdnál is több indiaiaknak, latin-amerikaiaknak, afrikaiaknak lesz benzinszükséglete és további háztartási energiaigénye, ami a Földet tönkreteszi. A növekmény itt nem

a szokásos piaci bővület, egy-két kis posztszocialista ország piaci bekebelezése. Ez maga az emberiség, a többség, aki eddig kívül rekedt a túlfogyasztó társadalom orgiáján. Ezen a ponton billen át a globális mérleg nyelve, ebben a pillanatban jelentik be, hogy ez, az, amaz végleg kimerült. Ekkor szökik az olajár az egekbe, a csődöt hozva az emberiség nagyobbik felére. A sivatagosodás, a tengerszintek emelkedése is főként ezeket az országokat érinti, nem azokat az európaiakat, észak-amerikaiakat, akik a fosszilis fenntarthatatlanság folyamatát elkezdték, kiélvezték, végül a legrosszabbkor másokra is rákényszerítették. S még nagyobb a baj. Ezzel a lehetőséggel játsszák el a fejlődő országok az utolsó lehetőséget. Az első és utolsó lehetőséget a megújuló energiákra, szerény életvitelre alapozott egybefüggő, önálló gazdaság kiépítésére. A fenntartható életmód és infrastruktúra kiépítésére olyan helyeken, ahol a lakosság fogyasztási színvonala még a normális szinten lenne, lett volna, csak a módokon és arányokon kellett volna változtatni. Az utolsó történelmi lehetőség vész el arra, hogy az emberiség nagyobbik fele mutasson jó példát a tévútra szaladt kisebbségnek. Lehetőség arra, hogy egyensúlyba hozzuk a Földet, és akkor talán magunk is megtaláljuk a fogyasztói társadalomtól különböző, szerényebb, de stresszmentesebb, jó utat. És még akkor is nekünk lesz jobb, ha leborul a mérleghinta: szociálisan, környezetvédelmi és egészségügyi szempontból felkészülten várhatjuk az áttérés óráját. Amikor a föld alatti „ajándék-javakat” el kell felejtenünk. Amikor olaj csak volt, urán csak volt, réz csak volt, 220 volt is csak volt, minden csak volt. Rengeteg lemondással fog járni az átállás, de amikor ránk talál a kötelező megújulás, az újra és újra és újrahasznosítás korszaka, sok felhalmozott tartalékkal, tudással, kipróbált módszerekkel rendelkezve el tudjuk viselni. De mindez csak nekünk lesz így, nem az afrikaiaknak, kínaiaknak. Mert autószertrádákat és benzinfalókat adunk nekik fejlesztési segély címén, nem pedig megújuló technológiákat a létező és még normális, jelenlegi életszínvonaluk mellé.

Nem csak az a baj, hogy hozzászoktatjuk magunkat, mint egy rossz drogos, az irreálisan megemelt energiafogyasztáshoz, amely aztán még a fejlett alternatív energiatermeléssel sem lesz mennyiségileg kielégíthető, hanem az is aggasztó, hogy ha a Föld nagyobbik része ezt nem bírja tovább, akkor majd az asztalunkra csap. Talán, ha nincs elég biomassza Európában, akkor más országokban akarunk majd az élelmiszer helyén dízel-repcét termeltetni, mint ma a millió tonnányi kakaót vagy banánt?

Mi hát a megoldás? Mit kellene támogatnia a tisztelt világbankoknak és ENSZ-koordinátoroknak? Faluközösségeket, akik a nekik jutó területen, a megfelelő létszámban és fogyasztással élnek. Ahol az egészségügy és az oktatás minimális iparcikk igényét a megújuló források és természetes nyersanyagok segítségével a társadalom maga is ki tudja termelni, soha meg nem újuló energiaformák és nyersanyagok behozatala nélkül. Abban is lehetne segítenünk, hogy az ilyen módon tényleg „fejlődő országok” ne garázdálkodják el a saját ásványkincsüket a jövő elől, még ha a világpiacon mi mindig szívesen és olcsón meg is vennénk azt tőlük. Azokat az országokat kellene bemutatnunk, ahol nem folyik urbanizációs népvándorlás, nem robban a népesedési bomba, nem nyílik a szociális olló. És ezeket a folyamatokat megerősíteni, támogatni, példaként felmutatni – követendő példaként magunknak is. Leállítani a versenyt, visszalépni, pihenni, a Földet pedig pihenni hagyni. De hát ebben nincs semmi üzlet! ... Ebben nincs semmi üzlet.

WS

MAGYAR TANULSÁG

I.

Fénylő tajték után fut a magyar.
Jaj, mindig azt a nemzetet csodálja,
amelyik vesztég lenni nem akar
s a bolhatáncot legvadabbul járja.

Mennél cifrább szegény kolléga tánca,
csizmája annál inkább szétszakad,
ezt tudhatod már: sose fuss utána!
Téged nem tart meg más, mint önmagad.

II.

Ne azt a nemzetet csodáld,
mely hadonászva, kiabálva
egy új téboly jelszavát kitalálja
s fejére gyűjti a halált –

ó, azt csodáld nagyon,
mely ki tud maradni a táncból!
mert századunk harsogó tébolyából
nincs más menekvés,
mint bölcs nyugalom.

GÉCZY GÁBOR

A TUDOMÁNY JÖVŐJE – A JÖVŐ TUDOMÁNYA

2. rész. (Az első rész a Koinonia 2013. februári számában olvasható.)

Az emberek jelentős része mára kiábrándult a tudományból. Elegük lett az egymásnak homlokegyenest ellenkezőt állító szakértőkből, a tudomány kreálta, élelmiszerként, gyógyszerként, kozmetikumként ránk zúduló mérgekből, a szőnyeg alá söpört problémákból, a hazudozásból. Egyre többünkben merül fel a kérdés: van-e jövője a tudománynak? A mindenkori hatalmat elvtelenül kiszolgáló, jelenleg kifejezetten életellenes erőként működő elitklubok helyett létrejöhet-e az emberiség valós céljait segítő, az életet és csak az életet szolgáló társadalmi mozgalom: az új tudomány?

Melyek a szabályai, mik a korlátai, milyen erkölcsökre épülhet a jövő tudománya? Lehet-e egyszerű, mindenki által érthető? Képes-e választ adni az emberiség valódi kérdéseire? Segít-e az előttünk álló nehéz idők túlélésében? Merengésben ezekre a kérdésekre keresek választ, és aki keres - talál!

„Legyetek jók, ha tudtok!”

Valaha saját, önálló képe volt az embernek az őt körülölelő világról, melynek középpontjában ő maga állt. A hüvelyk, a láb, a tenyér adta ennek a világnak a mértékét, így ahány ember, annyi világ létezett. Öregeink még azt vallották: „Ahol a botomat leszúrom, ott a világ közepe!” - és így is éltek.

Ezeket a világokat Isten kötötte össze, amely nem bennük, nem kívülük, hanem a kapcsolatokban nyilvánult meg. Tisztelték a Napot, a Holdat, Földanyánkat, a fákat, a forrásokat, az állatokat, az ősokeket, a többi embert... Egységben éltek mindennel, mert mindenben a Teremtőt találták. Körben ültek a tűz körül, a szenthelyeken, első templomaikat is kör alakúra készítették, hogy a külön világok közös metszetében, a kör központjában megjelenhessen az Isten.

Ez az egység esett áldozatául az egységesítésnek. Egységesedtek a mértékegységek, az álmok, a gondolatok, az Isten... Az önálló világképek helyett létrejött az egységes tudomány, művészet és vallás, Az eltűnt egységélményt, a teremtményeket összekötő valódi kapcsolatokat, pótolandó elkezdtek felélni Földünket. Mit tehetünk, hogy ne vágjuk ki azt a bizonyos utolsó fát?

Bagodvitenyéd: Szt. Pál. Rotunda

„Ahol a botomat leszúrom, ott a világ közepe!”
Árpád kori körtemplom, Bagodvitenyéd.

Mindenki kívülről várja a megváltást (jön az új kormány, a jó király, a földönkívüli technika...). Mindenki változást akar – csak neki ne kelljen megváltoznia. Ez az, ami nem fog menni. Az Élet maga a változás, ha élni akarunk, változnunk kell! Lássuk miben?

Valós szükségleteink belátása

Pár évvel ezelőtt a Gyimesekben gyűjtöttünk népi gyógyító tudást. Érintetlen természet, kristályvizű patakok, egészséges élelmiszer – és hihetetlen mennyiségű beteg ember. Napokig nem találtuk az okát, majd egy barátom figyelmeztetett: a legutolsó kalyibán is legalább két parabola antenna virít. Azok az emberek, akiket az tett boldoggá, ha egy zsákkal több pityóka termett, vagy kettőt ellett a bárány, és mindkettő megmaradt, a TV hatására elkezdtek többre vágyni. Azt sugallták nekik, hogy banán ízű tampon, elektromos orrszörtelenítő és plazmatévé nélkül nem lehet teljes az életük. A boszorkány mesterséges álmaikért az életüket kérte cserébe...

Az ember becsülete azt diktálja, hogy csak annyit vegyen el a teremtéstől, amire valóban szüksége van. Minden, amit birtoklunk, birtokol minket. Ha ezt megértjük végre, nem kell földalatti fekete energiák (kőolaj, kőszén), vagy akár „megújuló energiák” segítségével kielégíteni végtelen mohóságunkat. Minden teremtményt a teremtője táplál, az ő energiáiból él. Éveket szánunk életünkben felesleges kacatok megszerzésére, melyek azután elszívják élet-

energiánkat – hiszen mi teremtettük őket. Ezért nincs időnk barátainkra, gyermekeinkre, az életünkre. Aki változni akar, annak áldozatokot kell hoznia, ki kell dobnia a ballasztot, meg kell szabadulnia felesleges lomjaitól.

Mert a valóban szükséges dolgok alanyi jogon járnak a teremtéstől. Mindenkinek jár tápláló élelem, meleg otthon és egy közösség, melynek tagjaként hasznosan élheti életét. Ha ezek hiányoznak, mesterséges pótlásuk egyre növekvő fogyasztást okoz. Egyre többet eszünk, mert nincs tápértéke az élelemnek, egyre nagyobb házakat építünk, mert nincs meleg otthonunk, és egyre bonyolultabb műközösséget építünk (óvoda, iskola, munkahely, kórház, nyugdíj, öregek otthona...), mert nincsenek valódi közösségeink.

Erkölc alapú Földhasználat

Valós szükségleteink felméréséhez a belső mozgató rugóinkon kéne változtatni. Ma a félelem irányítja döntéseinket: „Mit vehetek el a teremtésből?” (Hogy ne haljak éhen, hogy legyen mit ennem öregségemben, betegségemben, ha állás nélkül maradok...). De mi lenne, ha a szeretet állna döntéseink háttérében: „Mit adhatok a teremtésnek, miben segíthetem Teremtőm munkáját?”

Csak a sivatagot hagyó népekről szól oktatásunk, a jó példákat még nem tanítják.

Gondos gazdák, jó pásztorok népe, szkíta aranyzarvas a Kárpát-medencéből.

Adok-e az élelem céljából elvett életért cserébe életlehetőséget? Adok-e meleg otthonomért cserébe meleg otthont a rám bízott élőlényeknek, legyen az család, kiskertem, vagy akár a bennem élő sokmilliárd mikroba? Adok-e valami hasznosat a családomnak, nemzetemnek, településemnek, a Földanyának?

A hagyományos tájhasználatl az ember munkája nyomán több hal termelt a folyóban (ártéri gazdálkodás), több fa termelt az erdőben (szálas erdőszet), több fű volt a mezőn (legelőerdők), mint természetes állapotában. Az ember ezt a többletet és csak ezt a többletet vette el a tájtól, ezért maradt évezredekken át fenntartható gazdálkodása.

Ahol ezt a mértéket elvétette, ma sivatag áll (Mezopotámia, Egyiptom, Görögország, Róma). Szégyen, hogy még ma is ezeket a civilizációkat tesszük meg példaképpé („már az ókori egyiptomiak is ...”). Azokról a kultúrákról pedig hallani sem lehet, akik évezredekken keresztül gondos gazdái, jó pásztorai voltak a teremtés rájuk bízott szegletének.

A világ újraértelmezése

A gyermek születésekor nézegeti kezeit, próbálgatja testét, elkezd felfedezni saját világát. Jó esetben ez a tudásvágy elkíséri élete végéig, egészen a halálnak nevezett nagy vizsgáig. Nagyon fontos, hogy életünk saját megtapasztalásokról szóljon, nem idegen tapasztalatok majmolásáról, mert csak így lehet újra saját világunk. Csak így állhatunk meg nyugodt szívvel az utolsó vizsgán, ahol egyetlen egy kérdés lesz: Ki vagy?

Ma csak kifelé keresgélünk, pedig belső világunk pontosan akkora, mint a külvilág. Belsőnk felfedezéséhez nem kellenek hatalmas gyorsítók, tudományos intézetek, csak csend, és belső béke. Pont azok a dolgok, melyeket elvesz tőlünk a mai világ. Mindig rohanunk, mindig idegeskedünk, mindig lóg valami a fülünkön. Pedig „ahogy fent úgy lent, ahogy kint úgy bent”. Ha egyre több ember találná meg belső békéjét, egyre kevesebb harc lenne a külső világban.

A legizgalmasabb kutatás pontosan ez lenne, a két világ együttműködése. Hogy hatnak gondolataim, érzelmeim a külvilágra? Hogy érzik meg a növények, az állatok, az emberek lényemet? Hogyan tudok gondolataim segítségével másokkal beszélgetni, tárgyakat mozgatni, közvetlenül hatni a fizikai valóságra?

Vajon meddig képes az ember új ismeretek befogadására, világképének teljes megváltoztatására? Meg tud-e tisztulni az őt mérgező testi-lelki-szellemi hordalékoktól? Mi lesz azokkal, akik már képtelenek a változásra? Mikor gyűlik össze a kritikus tömeg az emberiség megváltoztatására? A megváltozott emberiség képes lesz-e a Föld megmentésére?

Gyermekeinkről van szó

A válaszoktól függetlenül a mi életünknek már lőttek. Egész életünkben azt hallgattuk, hogy jövőre már jobb lesz, csak még most húzzuk összebb a nadrágszíjat... Egész létünk arról szólt, hogy virtuális adósságokra hivatkozva élősködők szívták a vérünket, és mi asszisztáltunk ehhez. Mi voltunk a saját adószedőink, a saját végrehajtóink, a saját hóhéraink - élén a magyar értelmiséggel.

Nem születünk rossznak, csak itt – Európa közép-pontjában, azaz központjában – mindig fel akartunk zárkózni valamely perifériához. Hol Rómához, hol Bécshez, hol Moszkvához, hol Brüsszelhez, mikor milyen szelek fújdogáltak. „Mint tudjuk, úgysem tehetünk semmit...” „Mint tudjuk, kicsik vagyunk, fogyunk...” Mint tudjuk, a majomtól származunk...”

Hát nem tudjuk! Igaz, hogy betegek vagyunk, és végtelesen fáradtak igaz, hogy leírtak minket a nemzetek között igaz, hogy önjelölt vezetőink a becsületünket is eljátszották, DE MÉG ÉLÜNK! Élünk, ezért képesek vagyunk a változásra. Képesek vagyunk a változásra, ezért még halálunk előtt rést tudunk ütni az egyre növekvő sötétségen – teret tudunk adni gyermekeinknek.

Mi, egységesen agymosott, kötelezően oktatott felnőttek már nehezen változunk. Nem sok esélyünk van arra, hogy a tudományból, a művészetből és a vallásból újraalkossuk a test-lélek-szellem egységét, de még eltakaríthatjuk a romokat a következő generáció útjából. Öreg szárnyaszegett hollóként egy feladatunk még maradt: fészket kell rakjunk a sólyomfiaknak!

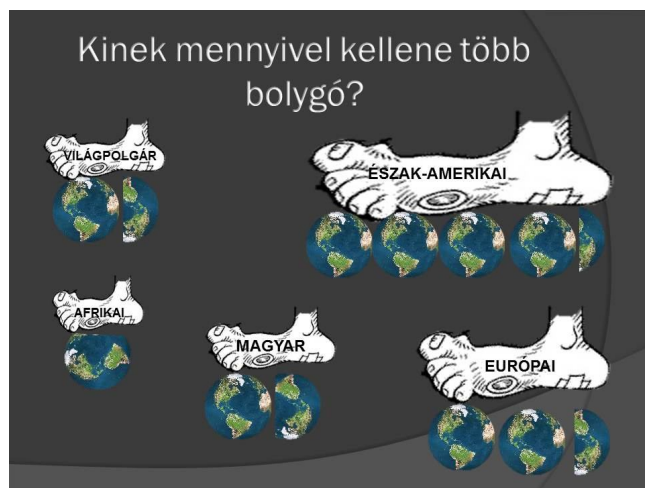
Abdul emlékei a darfuri pokolról. Bombák, levágott fejek, halottak.

Milyen felnőtt lesz abból, aki már 9 évesen halálos sebeket kap?

Nem Barbibaba, Legó, kakaóbiztos számítógép és angolóra kell nekik csak az, hogy ne engedjük kinevelni belőlük azt a végtelen tisztaságot és tudást, amivel megszületnek! Legyen egy zug, ahol védettek a világban tomboló viharoktól, a médiától, a pedagógiai kísérletektől, az oltásoktól, a hibás tudásoktól, a rájuk ömlő lelki szeméttől. Védjük meg őket, mert minden gyermekkel újraszületik a világ! Adjunk egy esélyt az új világnak, hiszen:

„Az az egy fontos: legyetek jók most,
Már nem kell túl sok a holnaphoz;
Legyetek jók, ha tudtok,
A többi nem számít!”

Kelt Gombán, az Úr 2011. évében, Magvető havában

JÓ ÉS ROSSZ

Ha egy tányérról levest ettél, az üresen maradó tányérra azt mondd: piszkos: pedig nem ta-pad rája más, mint annak a levesnek maradéka, melyet előbb mint tisztát ettél. A trágya a szoba közepén mocsok, a gabonaföldön éltető-erő. Így van mindennel, ami tisztának vagy mocsoknak tűnik: semmi sem önmagában jó vagy rossz, csak a helyzete szerint.

WS

TULAJDONSÁGAINKRÓL

Jó és rossz tulajdonságaid alapján véve nincsenek. Ápolt tulajdonságaid jók; becézett vagy elhanyagolt tulajdonságaid rosszak.

FARAGÓ FERENC

AZ A HASZONTALAN HASZON...

„Aki tölt színültig:
jobb, ha abbahagyja.

Aki túl-élesre fen:
Élet hamar kicsorbítja.

Arannyal, ékkővel teli kamra: megőrizni senkise bírja.

Kincs, gőg, rang egyszerre:
Mekkora szerencsétlenség!

Alkotni, adni, majd visszavonulni:
Ez az égi bölcsesség.”

(Tao-te-king IX. vers, fordította: Weöres Sándor)

Megkísérhető egy új definíció megfogalmazása az emberi világ és az állati világ összehasonlítására. Az ember hasznot húzni akaró lény, a hasznot az őt körülvevő anyagi világtól reméli. Az állatvilág tagjai nem „ismerik” a hasznot; önmaguk létfenntartására töreksenek, ezen szint elérése fölött már nem motiválja őket semmi újabb táplálék-szerzésre, vagy esetleg a territóriumuk kibővítésére. „Nem vetnek, nem aratnak, csűrbe nem gyűjtenek...” (Mt 6,26) Úgy tűnik, az állatoknak nem okoz gondot, hogy saját belső természetük parancsa szerint éljenek, de az embernek igen gyakran komoly problémát jelent, hogy embernek maradjon. Ha a bogár egy pillanatig is „feledné” bogárságát, elpusztulna. Az ember igazából nem hisz a gondviselésben: aggódik a holnapja miatt, ahelyett, hogy az Isten Országát keresné. Kérdéses az, hogy meddig és mennyi hasznot lehetséges bekebelezni még?!

*

Az ember hasznot akar húzni a világból. Úgy gondolja, hogy a véges földi élete során minden, számára kedvező lehetőséget meg kell ragadnia. A „hasznot húzni akarás” a történelem folyásával lineárisan növekszik. Nagyapáink kevesebbel beérték – nekünk már több kell – unokáink még többet akarnak majd. A haszon reményében az ember Istentől elfordul – legfeljebb vallásszurrogátumokat tart fent – és a Mammon előtt hajt térdet. A Mammon a haszon jegyében áll, módszere a szerzés. Ideológiája langyos és jól hangzó demagógia, például ilyen: Ez a földi élet van csak, itt kell jól érezni magad, a világot kényelmesre kell berendezni. Könnyítsd meg az életed, valósíts meg önmagad, legyél sikeres! Neveld sikeressé gyermekeidet is, a karrier lehetőségét már temagad tálcán vidd nekik! Ha időnként templomba, vagy hittanra járatod őket, megbocsátom neked, mert a legjobb úgy tenni, mintha így lennének rendben a dolgok. Hidd azt, hogy majd a tudomány és technika megoldja az élet nagy kérdéseit. Látod, nap-mint-nap arra törekszik, hogy neked minél jobb legyen. A tudomány már-már teljesen uralma alá hajtotta a földet és ez nagy-nagy hasznot hoz neked is. Hogy van háború, meg erőszak, nézd el neki, próbálj a győztesek oldalán állni! Ha időnként mégis lelkiismeret furdalásod támadna, ne törődj vele, ez csak afféle mellékhatás; keress magadnak egy jó

kis langyos eszmevilágot, mártózz meg benne és elmúlik a rossz érzés. A lényeg az, hogy haladj a korrallal, nehogy pont te maradj le valamiről. Így lehetsz hasznos tagja a társadalmadnak. Ne félj – talán egy ember mindig akad a hatalomból, aki megveregeti munkában elfáradt válladat, ez nagyon jólesik neked.

Ilyesmi a Mammon „hegyi beszéde”, pontosabban a „völgyi beszéde”, mert a neki hitelt adó ember szellemi völgyben (gödörben) él – kilátástalanul, lezártan, mindenféle perspektíva nélkül.

*

Az „Apostolok Cselekedetei” beszél bizonyos Demeter lázadásáról. Demeter ezüstműves, és remek hasznot hoz neki és iparos társainak az Artemisz-templomcskák készítése. De, „...abban az időben nem kis zavargás támadt az Úr tanítása miatt.” (ApCsel 19,23.) És veszályba került a biztos megélhetés, ezért Demeter igazságérzetére hallgat és lázad. Amióta világ a világ bizony nehéz feladni a jólétet, a kényelmet, a megszokottat. A természet gondoskodó tenyere egyre kérgesebbnek tűnik a többszörös komfortfokozathoz szokott ember számára. Sajnos mindenben hasznot remélő lények vagyunk: istenben, vallásban, filozófiában. Az Evangélium nem ígér hasznot, mégis haszon szerzésére használta a klérus.

*

Önmagából kifordult világban élünk. Nem azt mondjuk valóságnak, ami a valóság. A fenti állítás megértése végett egy hasonlatot mondanék: jól tudjuk, hogy a $2 \times 2 = 4$. Azonban, ha bizonyos hatalmi köröknek az lenne az érdeke (haszna), hogy a 2×2 értéke 5 legyen, akkor azt viszonylag rövid idő alatt el tudná érni. Ezt írnák a tudományos könyvek, ezért kapna valaki Nobel-díjat, éjjel-nappal csak ezt hallhatnánk, láthatnánk, olvashatnánk a médiákban. Erről verselhetnének és írhatnának regényeket a kor „jölfizetett” költői – írói. Ilyen témákban lennének tárlatok a galériákban, s ezen igazságot példázó lovasszobrok állnának a köztereken. A templomokban erről szólna a szentbeszéd. És ezek a bizonyos hatalmi körök elképesztő anyagi hasznot húznának e furcsa matematikából. Ma a $2 \times 2 = 5$ világában élünk, a hibát nem vesszük észre, vagy nem merjük bevallani.

Az Evangélium gazdag ifjúja betartja ugyan a törvényeket, de eközben jelentős haszonra is szert tesz, Jézus a megszerzett haszon feladására szólítja fel őt, de – ezt már tudjuk – erre az ifjú képtelen. Nevén nevezve ugyan nincs az Evangéliumban szegény ifjú, de azt elmondhatjuk, hogy Jézus nem szólítja fel a szegényeket semmiféle igazságos haszonszerzésre. A haszon csak úgy múlik el a világban, ha osztozunk, nem pedig újbóli szerzéssel. Az igazságos szerzés nonszensz fogalom, ebből a nonszensz fogalomból csinált világraszóló ideológiát Marx és Engels. A marxizmus szegény ifjúja a proletáriátus, kit kegyetlenül becsaptak, mert az általa megszerzett haszon annak a gazdag ifjúnak a zsebébe vándorolt, aki már azt is megteheti, hogy fittyet hány a parancsolatokra.

*

A haszonelvőség, a hasznosság létjogosultságának bizonyítására természetesen filozófiai irányzatok keletkeznek: utilitarizmus, pozitívizmus, pragmatizmus, stb. Az ember rögeszméinek „szalonképessé” tételéhez mindig valamilyen ideológiát gyárt. Az ideológiában az ember tudományos vagy vallási köntösben megmagyarázza önnön magának azt, aminek semmiféle hitele nem lehet. Így az ideológia „képes” magyarázatot adni az erőszakra, a szerzésre, a hatalomra, a hazudozásra és esetünkben a haszonra is. Nagyon gyakran a vallás is táplálja a haszonszerzés tüzét, persze nem nyíltan, hanem csak hallgatólagosan. A tisztességes haszon, a törvény keretein belül szerzett busás haszon az méltányos és igazságos; osztozásról szó sincs. Annak idején az esszéusok és a kumrán szekta tagjai úgy látták, hogy a Templom haszonlesővé, megvesztegethetővé (Hamvas szavával: korrupttá) vált. Ezért egyet tehetek: visszavonult közösségeket hoztak létre, leginkább szerzetesi jellegű kommunákat – élet- és vagyonszerveket - a Holt-tenger mellékén. A „légkör” ma is ilyen, talán még ilyenebb – és mégsem vágyódik senkise kommunába. Nem, mert a haszonszerzés annyira legalizálódott és interiorizálódott bennünk, hogy ezt érezzük természetesnek, és az ún. szerzetesi életmódot tartjuk idegennek.

*

Az ember a haszonszerzésben mutatott féktelen mohósága (pleonexia) globálisan is egyre jobban megnyilvánul. Az ipar katasztrofális túlbujánzása – melyet egyesek még mindig fejlődésnek neveznek – megköveteli a föld nyersanyagával, energia forrásaival szembeni totális kizsákmányolást. A mezőgazdaság úgynevezett intenzív és monokulturális művelése már egyre több helyen teszi kimerültté, terméketlenné a földet. Mikor a mezőgazdász kenyérről beszél, azt mondja, hogy „ennyi és ennyi” búza termett holdanként. Az „ennyi és ennyi” kevés, a mezőgazdász kísérletezik, piszkálja a géneket, keresztesz, műtrágyával vél táplálékot biztosítani a még nagyobb termésért, gyomirtóval tönkretesz a talaj élőflóráját - faunáját. Újabbnál újabb kemikáliákat vet be a permetezési repertoárjába. Mert nagyobb haszon kell, az „ennyi meg ennyi” nem elég, mert megannyi kell. A természet nem haszonelvű, nincs káros és kártékony, ez csupán egy önző emberi álláspont. A természetben nem haszon van, hanem egyensúly (jin – jang), ha ezt az egyensúlyt megbontjuk a vélt haszon reményében, haszontalanságot követünk el. Ez a haszonszerzésből fakadó egyensúlyvesztés a létezés minden szférájában beállhat.

*

A magát modernnek nevező kor már humán erőforrásról kezd el beszélni. Az isteni világ rezsimváltása után a Mammon tűnik fel isteni szerepben, az ember pedig materializálódik, mechanizálódik. A Mammont imádvá csak a humán erőforrás képes egyre több és több hasznot húzni. Gyakori gazdasági hír, hogy bizonyos tőkés társaságok a profit profitja érdekében a vállalkozásába még több humán erőforrást készül befektetni. Aki pedig hagyja magát „befektetni” az napi 12-16 órás Mammon Ország építésére számíthat. Íme, az újkori rabszolgatartás és a kizsákmá-

nyolás frige, avagy a kizárólagosan horizontális életbe rendezkedés újabb torzszülöttje.

*

A Sátán mindig az evilági haszon felől közelít (itt vagyunk a legsérülékenyebbek). Tette ezt annak idején Jézussal is. A haszon akkori repertoárja imígyen áll előttünk:

1. „Ha Isten Fia vagy mondd, hogy ezek a kövek változának kenyérré.” (Mt 4,3) Remek gazdasági program! Még az a frázis is elsüthető, hogy megoldódnék az éhezés a nyomor. (De megtapasztalható, hogy ez nem többlettermeléssel, hanem osztozással oldódnék csak meg.) Micsoda feszültség: Jézus negyven napig böjtöl, éhezik, de nem dől be. Mi jóllakottan feledjük: „Nemcsak kenyérrel él az ember...” (Mt 4,14)

2. „Most a szent városba vitte a Sátán, és a templom párkányára állította. Ha Isten Fia vagy – mondta -, vesd le magad...” (Mt 4,5-6.) Újabb remek program arra, hogyan lehet az ember sikeres. A mutatóvány – melyben kiteljesedhet teljes személyiséged – biztos hasznot hoz a konyhára.

3. „Ezt mind neked adom – mondta -, ha leborulva imádsz engem.” (Mt 4,9) A legveszedelmesebb kísértés: a földi hatalom birtoklása! A korlátlan haszon, a jólét, a dicsőség. Jézus ellenáll, elutasít minden kísértést, mert átlát az ördögön.

*

Hamvas Béla az „Ünnep és közösség” című esszéjében így fogalmaz: „Jézus nem akart sem gazdasági jólétet, sem olyan emberiséget, amelyet a nagy képességek vakítottak el. Valami egészen mást akar: túl gyomron, jólétben, híveken, tömegben, teljesítményben, isteni tehetségek ragyogásán és ragyogtatásán túl valami többet, s talán, ha akkor a Sátán nem jött volna el, nem értette volna meg magát olyan bizton, gyorsan és véglegesen.”

*

A haszon reményében és a haszon értelmetlenségében való gondolkodás kétféle személyiséget szül: az üldözött és az üldözöttet. Hippokratész óta sokféle tipológiát állított már fel magáról az ember. Az én tipológiám csak kétfajta embertípust ismer: az üldözött és az üldözöttet. A történelem e kétfajta személyiségjegy között zajlik. A végzetes bonyodalom akkor kezdődik, amikor az üldözöttből is üldöző lesz, a helyzet ekkor válik tragikussá. Az emberiség történetének során egyvalaki felfüggeszti ezt az üldözöttből üldözővé válást. Ez a mai napig hatóan olyan hihetetlen és valószínűtlen, hogy sokan megkérdőjelezték már ennek a személynek a valóságos létét is; talán ugyanennyien vallássá degradálták a dolgot. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy akkor durvul el a helyzet, ha az üldözött politikai síkra tereli az ügyet. Politikai jóvátételt követel az üldözöttségéért: egy szempillantás sem múlik el és máris az üldözöttből üldöző lesz. Felvértezve valamilyen igazságszolgáltatás és az úgynevezett emberi törvénykezés minden eszközével. Csak aki szakrális tud maradni, az nem válik üldözővé. Karinty sajátságosan így fogalmaz:

„Megnyugszom. Ámen. Úgy legyen.
Inkább egyenek meg a férgek
Minthogy a férget megegyem.”

(Struggle for life)

*

Igazságos és igazságtalan háború, forradalom és ellenforradalom, valamint politikai üldöző és politikai üldözött között lényegi különbség nincsen. Összetartoznak, mint sintér és veszett kutya. A politikai üldözöttet abban a pillanatban, mikor politikai üldözővé válik, már szabadságharcosnak, forradalmárnak, nemzeti hősnak kezdik el nevezni. Egyesek a hazafi kifejezést sem restellik használni. De efféle metamorfózist az Evangélium nem ismer, amit meg ismer az így hangzik: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.” (Mt 5,10) és „Boldogok vagytok, ha gyűlölnék benneteket az emberek, kizárnak körükből és megrágalmaznak, s nevéteket, mint valami szégyenteljes dolgot, úgy emlegetik az Emberfia miatt.” (Mt 5,11)

Ha megpróbálnánk a „Nyolc boldogság” szerint élni, elfelejteni hasznot, sikert, önmegvalósítást és megmaradnánk üldözötteknek, talán a feje tetejéről a talpára állhatna a világ! Addig is véssük jól emlékezetünkbe a jézusi figyelmeztetéseket: „Ne gyűjtsetek kincset a földön, ahol moly és rozsdá emészt, ahol tolvajok betörnek és lopnak. Gyűjtsetek kincset a mennyben, ahol se moly, se rozsdá nem emészt, tolvajok nem törnek be és nem lopnak. Ahol a kincsed ott a szíved is.” (Mt 6,19-20) „Vigyázzatok és óvakodjatok minden kapzsiságtól, mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete.” (Lk 12,15); „Nem szolgálhattok az Istennek és a Mammonnak is.” (Mt 6,24)

WS

KÍVÁNC SISÁG

Aki még nem kíváncsi: tudatlan,
Aki már nem kíváncsi: bölcs.

FELELET

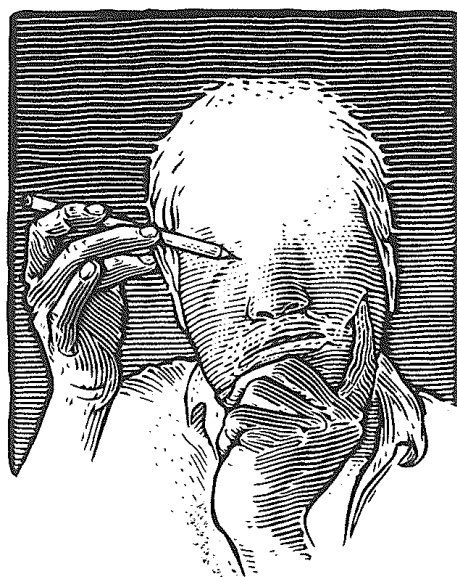
Az igazi felelet szótlan.

FÖLDI ÉS ÉGI HATALOM

„Amit nekem adsz: mindenkinek adod” –
hirdeti a földi hatalom.

„Amit mindenkinek adsz: nekem adod” –
hirdeti az Égi Hatalom.

WS

PLAKÁT

Ki a jelenkor kínját éled,
ne feledd el: másképp is lehet!
Hogy a jelen betegebb a múltnál:
te vagy az oka, csak te! – ne feledd.

A MAGYAR NYELV

Fordul, fordít, forgat, forog:
Magyar nyelven könnyű dolog.
Megcsókollak, csókolgatlak.
Csókolnálak, csókolhatlak,
Csókolatlan, csókolhatlan:
Huszonöt szó az olaszban.

WS

In memoriam*TARNAI IMRE***GYOMBOLAI ÉVA
BÚCSÚZTATÁSA**

Amikor Éva és Marci testvéreink egymásra találtak, di-nasziát alapítottak. Se vége, se hossza azok sorának, akik nekik köszönhetik az életüket. Legendáshírűen nagy család jött össze erre a szent-misére, hogy megköszönjék az Istennek édesanyjukat.

De összegyűlt itt egy másik, még nagyobb család, amelynek testvérünk ugyancsak tagja. (Szándékosan nem tettem hozzá, hogy „volt”!). Több, mint 30 esztendeje annak, hogy Éva rátalált Marcival együtt egy testvérbaráti közösségre. Ez a közösség annak a közösség-hálózatnak volt a tagja – és tagja azóta is –, amelyet jelenleg Bokor néven ismernek. Hát ez a Bokor az a bizonyos még nagyobb család, amely most itt felsorakozik a vérszerinti rokonság mellé, hogy velük együtt köszönetet mondjon. Mert van miért. Ahogyan Éva nem tudta volna elképzelni e három évtized során életét a Bokor nélkül, ugyanúgy a Bokor is elképzelhetetlen lett volna önélküle. Ennek a Bokornak a nevében szólaltam most meg. Elsősorban az „Öregek 2” nevű közösség nevében, amelyben együtt imádkoztunk, tanultunk, és töltekeztünk erővel, kegyelemmel. Azután egy másik közösség nevében is, amelyet tréfásan „Pótkávé-nak” szoktunk nevezni, amely a közös felüdülést, szórakozást szolgálta.

Éva kezdettől fogva megáéva tette a Bokor eszményeit. Köztudott, hogy kis pedagógusi nyugdíjából meglehetősen szerényen éltek. Mégis mindig megtalálta a módját, hogy a harmadik világ éhezői számára hónapról-hónapra eljuttassa a nem csekély összeget tartalmazó borítékot. Erről közvetlen tapasztalatunk van. Megalkuvás nélkül vállalta Jézushoz tartozását akkor is, amikor ez emberi

mércével mérve hátrányt jelentett számára. Azt pedig legszebben Marci fogalmazta meg, hogy „két lábon járó szeretet” volt, akinek mindig az képezte legfőbb gondját, hogy segítsen mindenkinek, akin csak tud. Ezért vállalt hosszú időn át aktív tevékenységet a helyi karitásban is. És amikor mindenféle különcködő vélekedések ütötték fel fejüket a jézusi tanítással kapcsolatban, ő mindig hűségesen kitartott amellett, amit akkor tett magáéva, amikor a Bokrot megismerte.

Földi életből való távozása alkalmat ad arra, hogy mindezt megköszönjük az Istennek, de valójában lényeges változást nem jelent ez az esemény. Hiszen közösségünk nem csak akkor élt, amikor éppen fizikailag is együtt voltunk. Együtt voltunk és vagyunk mi folyamatosan, a közösség tagjai, sőt bizonyos tekintetben az egész Bokor. Együtt vagyunk szeretetben és egymásra figyelve egy nagy – hogy úgy mondjam – „virtuális szobában”, amelyiken van egy ajtó: ez az ajtó időnként kinyílik, hogy egy-egy testvérünk átmelessen a szomszédos titokzatos szobába. Tárt karokkal várja őt ott mennyei Apácskánk, hogy most már minden zavaró körülménytől mentesen folytathassa azt, amit itt elkezdtünk.

Kezdte a sort a nemrég boldoggá avatott Sándor István, aki annak idején Gyurka testvérünk lelki gyakorlatos beszédeit kinyomtatta, és egyébként is ezer szállal kötődött az akkor alakuló közösségeinkhez, aztán folytatódott Andival, a Hampel házaspárral, Gyurkával, hogy csak a nevezetesebbeket említsen (hiszen a neveket vég nélkül sorolhatnám), míg most Éva testvérünk számára nyílt ki az ajtó. Nem számoltam meg, de az az érzésem, hogy lassanként többen vannak odaát, mint ahányan még mi toporgunk az ajtó előtt, várva, hogy számunkra is megnyíljen. Így hát közösségi találkozóink nem szűnnek meg, csupán súlypontjuk helyeződik át.

Nekünk most egy ideig rossz lesz, hogy nélkülöznünk kell Éva kedves közelségét. Kérjük őt, imádkozzék értünk, ittmaradottakért: tudjuk öhozzá hasonlóan intézni itteni életünket, hogy elérkezhesék számunkra is a boldogító találkozás napja Apácskánkkal, övele és többi testvérünkkel.

Elhangzott 2013. november 30-án a váci Fehérek templomában.

***

Hazatért egy drága, tiszta lélek
Oltalmazó, küldő Istenéhez
Egy szerető Feleség, Anya
Istenről szólt tette és szava
Mint két lábon járó szeretet
Úgy örködjél életünk felett,
Szent erődöt kölcsönözve nekünk
Míg Istenhez, s hozzád hazatérünk

GYOMBOLAI MÁRTON

WS

A POR ÉS A KŐ

A por siet. A kő ráér.

HULLÁMOK ÉS TENGER

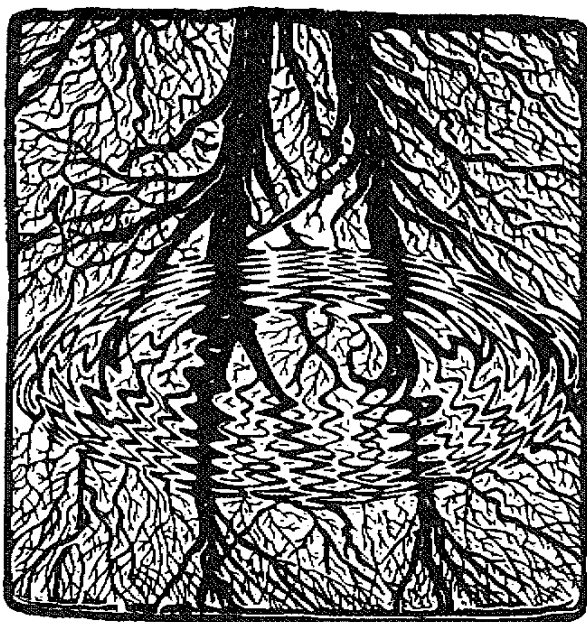
A hullámokat az számlálja,
aki sötétben hallgatja a hullámverést,
és nem az, aki látja a tengert.

TITOK

Megfejthető titok mindaz, ami rejtett.
Megfejthetetlen titok mindaz, ami nyilvánvaló.

AZ ÉLET

Az élet harc: és a harc élvezetes annak, aki kedvvel csinálja. Várhatsz az élettől annyit, amennyit csak akarsz, de úgy bútorozd be magadat, hogy az ellenkezője se érhesen készületlenül. Igen unalmas lenne az életed, ha mindig megvolna mindened, amit csak kívánsz. Érezd az életet olyan játéknak, ami babra megy: többet nem veszíthetsz, mint a saját életedet és azt úgyis elveszítéd előbb-utóbb.

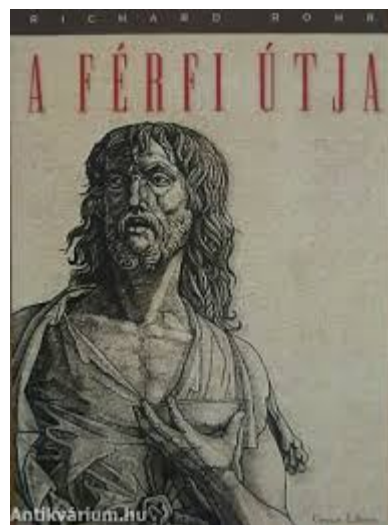
IMA NÉPÜNKÉRT

Úristen oltalmazd népünket attól,
hogy gyötörjék.
De méginkább oltalmazd attól,
hogy ő gyötörjön másokat
vagy övéit és önmagát.

RICHARD ROHR

A FÉRFI ÚTJA

RÉSZLETEK A KÖNYV ELSŐ FEJEZETÉBŐL

Az első beszédben először bemutat három férfitípust a bénakezü férfi szombati gyógyításának történetén keresztül.

A nyomorék, aki nem tesz semmit, nem kér semmit, csak ott van,

„Ő a passzív férfi, nem cselekszik, mindig csak reagál. Nem kelt bennünk olyan benyomást, mint az a férfi, aki kezébe veszi életét, vagy bármiféle célja van. Ő az igen nagyszámú férfinak, ha ugyan nem a férfiak többségének prototípusa. Ez nemcsak a mi társadalmunkra, hanem az általam ismert legtöbb kultúrára is érvényes. Vedd el tőlük a pénzt, a szexet és a hatalmat – s a legtöbb férfinak ezen a földön nincs többé miért élnie. Képtelenek arra, hogy eldöntsék, miként s miért élnek, s hogy kik akarnak lenni valójában. Ez az egyik oka annak, miért van manapság oly kevés férfspiritualitás, s miért találunk oly kevés határozott férfijellemet. A legtöbb férfi képtelen arra, hogy belülről értse meg s ösztönözze magát. Külső ösztönzésre van szükségük, valami olyasmire, ami gerjeszti, dicséri, támogatja, biztosítja őket, mielőtt valamire vállalkoznának. Ez ellentéte annak, amit én „spirituális személyiségnek” nevezek. A spiritualitás azt jelenti: belső, szellemi energiaforrásból élünk.”

A hatalmi konzervatív: az írástudók és farizeusok.

„Ők az egyház emberei, a vallás képviselői. Komolyan veszik vallásukat, mégis meg próbálják akadályozni azt, hogy valóságos, az egész életet megváltoztató találkozás jöjjön létre Isten és ember között. Jézus jelképezi az életet, a szabadságot, valami teljesen újat – ám éppen a vallás képviselői akarják az igazi eseménynek, az élet és halál közötti találkozásnak útját állni. Az intézményesített vallás mind a mai napig igen gyakran működik e minta szerint. A farizeusok saját gondolati váraik és elveik foglyai, képtelenek arra, hogy a hátuk mögött hagyják végre önnön ideológiájukat.”

És Jézus.

„S végül ott van a férfi Jézus. E mindössze öt versben megtudjuk róla, hogy megy, tanít, felismer és elébe megy a vádaskodásnak, anélkül azonban, hogy pánikba esne. (Igehirdetőként jól tudom, mit jelent ellenséges hallgatóságnak beszélni, amely csak arra vár, mikor esel csapdába, hogy aztán a fejedre olvashassa: eretnek vagy, nem szíved a szentatyát, vagy valami ehhez hasonlót. Ezt már jó előre tudják, így aztán meg is fogják találni azt, ami megerősíti őket.) Jézus minden indulat nélkül a szemébe néz ezeknek az embereknek. Ismeri gondolataikat. Beszél, pontosabban, útmutatást ad: „Kelj fel, állj elő és nyújtsd ki a kezdet!” Jézus rendelkezik belső autoritással, egyfajta „félelemnélküliséggel”. Ő tudja, hogy mit akar. Ő maga az, aki konfrontálódik hallgatóságával. „Kérdelem tőletek, szabad...” Mindegyikükkel szembenéz, nem kerüli ki tekintetüket, szemtől szemben találkozik ellenfeleivel. Vár, s aztán újra megszólal: „Nyújtsd ki a kezdet!” Jézus nem mentegetőzik, nem magyarázkodik, ő szól – s az megtörténik. Nem vár tapsra, szemmel láthatóan nincs szüksége elismerésre. Elviseli, hogy azok szövetkezzenek. Képes szenvedni anélkül, hogy sértve érezné magát. „Ezután elmegy és megbeszéli az egészet az Atyával, akivel ő egy.

A férfiak zöme ma nemhogy igazi apai szeretetet nem kapott, de apai példát sem. Az apa viszonylag ritkán van otthon, a fiúk az anya nem éppen felemelő szűrőjén keresztül kapják az apai energiát, legtöbbször „ítéletvéghajtóként” beállítva.

„Az antik irodalomban a középkorig bezárólag a „szent ember” volt az eszménykép, akihez mindenki igazodott. A spiritualitás akkoriban a férfi sajátja volt. Ez teljesen megváltozott. Többé nem kívánunk a férfiktól mély lelki elmélyülést. Az asszonyok lehetnek vallásosak, járhatnak a templomba s férfiként toleráljuk ezt, esetleg félszívvel velük is megyünk. Ha ezt az előadás-sorozatot nem „kizárólag férfiaknak” hirdetem volna meg, valószínűleg több nő ülne itt, mint férfi. Mert a vallás az ő birodalmuk. Úgy vélem, borzasztóan nagy árat fizettünk azért, hogy templomainkban elveszítettük az autentikus férfi-spiritualitást, az igazi férfitudatot. Bár férfiak vannak a csúcspozíciókban, mi, papok, elnöiesedtünk. Színes ruhákat viselünk, olyakor csipkedésszerűséggel. Fel lehet tenni a kérdést: Ez alternatíva? Nyilvánvaló, hogy az egyházat férfiak tartják a kezükben, de valóban azt a férfienergiát sugározzák-e, amire szükségünk van? „

„Csak az utóbbi években történt nyugaton valami meglepő: férfiak sokasága lépett rá erre az útra azért, hogy kitörhessen a sablonból. Én ezt a „nőiséghez vezető útnak” nevezem. A romantika korát kivéve, talán soha korábban nem engedte meg magának ilyen sok férfi, hogy végre érzései legyenek, s kimutassa azokat. Ma már lehetséges érző szívűnek lenni, amint azt egyes filmek is mutatják. Már nem John Wayne az egyetlen férfiideál. Nem kell többé állandóan az ő férfiasságát felmutatni. Sok nő olyan férfit kíván magának, aki megérti őt, aki lány és gyenge is

tud lenni, akivel beszélni lehet. Ez új és nagy szabadságot jelent. Én ezt a János apostolhoz vezető útnak nevezem. „

Rohr szerint férfinak és nőnek egyaránt két utazást kell tennie. A másik nem tulajdonságait merni kell átélni, majd visszatérni ennek teljes birtokában a saját nemi identitás birtoklására:

a férfinak aktív, tevékeny, határozott, felelősségteljes döntésképeségéhez, a nőnek a lány befogadáshoz.

„A második utazás némiképpen különbözik az elsőtől. Azonban fontos, hogy nem szabad feladni vagy elveszíteni azt, amit az első utazás során nyertünk. Azok a férfiak, akik nem járták végig valójában az első utat – és ez egyértelmű figyelmeztetés! – aligha érthetik meg azt, amire gondolok. Az első utazás ismerete híján szinte törvényszerű a félreértés, s az a téves következtetés, hogy a kemény, belevaló hímsovén az, akiről beszélek. Pedig éppen az ellenkezőjéről van szó.”

Az indiaiaknál a férfi életének négy szakaszáról beszélnek.

Az első szakasz a tanítványság, a második a családapaság. És Rohr azt mondja a mi kulturánkban ezzel véget is ér a férfi életútja. Pedig a harmadik szakasz lenne az erdei remeteség, a negyedik pedig a letisztult életbölcselet továbbadása.

„Miután az ember családot alapított és felnevelte gyermekeit, kiszélesíti világképét és tekintetét újra nagyobb összefüggések felé irányítja.”

„Arról van szó, hogy megtanuljuk látni azt, ami minden ember, Isten egész népe számára jó. Jézus Isten országáról prédikál: hatalmas képről, hatalmas családról. De még a legtöbb gyakorló keresztény is képtelen arra, hogy kövesse ezt a hatalmas látomást. Ez a vakság olyan mélyen belénk ivódott, hogy a legtöbben még azt sem veszik észre, hogy egyáltalán probléma van. Az a szellemisség, amelyről beszélnünk kell, így szól: van nagyobb világ a te konyhakertednél, templomtornyodnál. Ha nem tesszük meg a lépést e nagyobb világba, úgy ennek nagyrészt a férfiak és társadalmunk férfi vezetői az okai, akik maguk sem jutottak el az élet eme harmadik szakaszába.”

„Az indiaiak számára azonban még ez a harmadik szakasz sem a végcél, csak egy új út kezdete. A végcél abban áll, hogy öreg bölccsé váljon az ember. A negyedik szakaszban bezárul a kör, minden a helyére kerül. A dogmákat, elveket és ideológiákat maga mögött hagyta az ember. A bölcs öregség adománya – Pál szavaival élve – „a megbékéltetés szolgálata”. (2Kor 5) A bölcs nem harcol többé. A dolgok mindkét oldalát látja, és elfogadja azokat. Politikai vezetőink, bármilyen pártállásúak legyenek is, képtelenek az efféle integráló szemléletre. Az ideológiák el fognak pusztítani bennünket. Mert mindenki a maga csálhatatlan ideológiai frontvonalán áll – míg minden más látásmódra azt az ítéletet mondja ki, hogy azok gonoszak, tévesek vagy agyalágyultak. A bölcsesség magát az elfogadást jelenti. Csak nagyon kevés szelíd, valóban letisztult hetvenéssel

találkoztam. Egy valóban bölcs nagyapa elfogadja, hogy háttérben van és biztonságot sugároz magából – ahelyett, hogy kirekesztettséget és szigorúságot árasztana magából. Mivel a legtöbb apa hiányt szenved az ilyen nagyapákban, ezért életútjuk felén túl, saját önmegegerősítő játékok foglyává válnak, s azt gondolják, hogy mindent maguknak kellene megcsinálniuk és teljesíteniük. Ezt az ördögi kört meg kell törni. S már fiatalon vagy középkorúan el kell kezdenünk ezért fáradozni. „

Lágy és kemény erényekről beszél.

„Az egyház a következő értékeket közvetítette a számomra: alázat, engedelmisség, nyitottság, befogadókészség, bizalom, a megbocsátás képessége, türelem. Mindeközben egy egész sor, hasonlóan értékes, ellenkező előjelű erényt is látni vélek, amelyekre eme első csoport kiegészítéséül van szükség. Ám eme másfajta erényeket alig említik, s még kevésbé fogadják el egyenrangúként.”

„Egészséges öntudat – ez olyan ember sajátja, aki nemcsak reagál, de maga is cselekszik, aki tudja, hogy mit akar, hogy ki ő, aki tisztán, belülről fakadó autoritással és megkülönböztető képességgel tudja az igazságot felismerni, kimondani és tenni – nem dogmatikusan és ideologikusan, hanem együttérzőn, de mégis határozottan. A legtöbb ember egy életen át csak reagál arra, ami adott. Folyamatosan körülményeik áldozatai.”

„Az engedelmisség erény, de egyszersmind egyéni felelősség is. A világ katolikus laikusai az emberiség legpasszívabb képviselői közé tartoznak, mert eddig még soha nem neveltük őket felelősségtudatra. Mi, papok, megmondjuk nektek, mit kell csinálnotok, ti fizettek, imádkoztok és bölintotok. A következmény a kreativitás és a kezdeményezőkészség mérhetetlen hiánya. Maga a papság is egy meglehetősen kevésbé kreatív csapat, amelyik inkább reagál, mintsem kezdeményez. Gyakran maguk is passzívak, s átengedik az egyházi felépítménynek, hogy vezesse az életüket. Alattvalóként várják, hogy Róma, vagy legalábbis a püspök atya, megszólaljon, megengedje vagy megtiltsa ezt vagy azt a dolgot, ahelyett, hogy egyszerűen azt tennék, amit az Evangélium mond. Nem az Evangélium, hanem az Egyház emberei lettünk – s a kettő nem feltétlenül ugyanazt jelenti. Hűségesek vagyunk a „céghez”. A legfőbb erény a felépítmény iránti hűség. Ez szép és jó dolog, ám az igazi nagysághoz, szentséghez vagy szellemiséghez a legcsekélyebb köze sincs. Nekem nem okoz problémát, hogy hű legyek egyházzamhoz, s biztos vagyok abban, hogy papként fognak eltemetni. Ám nem képelem azt, hogy ez lenne létezésem döntő pontja. Éppen ellenkezőleg: éppen ezen a ponton szokta az ember magát túlságosan is könnyen áruba bocsátani vagy elárulni. Mert megvan érte a fizetség. Így lehet karriert csinálni. Így dicsérik az embert – nemcsak fentről, hanem mindenfelől: az ember egy csodálatos, kedves lelkipásztor, senkinek sem árt. Pontosan ez történik más nagyüzemekben is, mindenekelőtt a gazdasági életben. Be kell tartani a játékszabályokat, így jutunk felfelé. Ez azt jelenti, hogy nem szabad valóban felelősségteljesen cselekednünk, vagy nyíltan kimondani az igazságot. Hazudnunk kell. Hiszen

mindenki ezt teszi. Saját szüleink is ezt közvetítik felénk: „Tartsd be a játékszabályokat! Mi ebben a hazugság?” Scott Peck írja „A hazugság népe” című könyvében: Már életünk elején megtanuljuk azt a hazugságot, amit „sikernek” neveznek – ez társadalmunk alapvető hazugsága.

Ezután olyan emberekkel kezdünk el barátkozni, akik ugyanabban a hazugságban hisznek. Végül össze kell házasodjunk valakivel, aki szintén ebben a hazugságban hisz. A „siker” annyit tesz: jó környéken lakni, színvonalas kocsi vezetni, a gyerekeket első osztályú iskolába járatni.”

„A bizalom erény – ezt azonban kiegészítem az igazságossággal.”

„Egy további „férfias” erény: határozottság a nyitottsággal szemben. Ezen a döntéshozás képességét értem.”

„A megbocsátás fontos – ez az én számomra csaknem ugyanazt jelenti, mint az evangéliumban: megbocsátani magamnak, megbocsátani a világnak, megbocsátani azoknak, akik engem megbántottak. A megbocsátásból hatalmas energia és szabadság születik. Ez volt Jézus mindennél fontosabb ügye: megbocsátást vinni a világba.”

„Ám a megbocsátás mellett meg kell lennie annak is, amit én kemény szeretetnek nevezek. A kemény szeretet nevére nevezi a dolgokat, noha megbocsát, de ezt Jézus módján teszi, aki így szól: „Én sem ítélek el. Menj, de többet ne vétkezzél!” (Jn 8,11) Jézus új irányt mutat, a tapasztalástól a megbocsátás felé. Jézus valóságos változást és irányváltoztatást követel.”

Az első beszédet az autoritás témájával fejezi be.

Abból indul ki, hogy félünk a külső és belső tekintélyt elfogadni.

„Ha az autoritást nem fogadják el többé, minden új nemzedék arra van kárhóztatva, hogy ismétlje az ősök hibáit és viselkedési mintáit. Talán egy kicsit másnak látszik, de a felszín alatt ugyanaz marad. Aki mindig nemet mond a külső autoritásra, az sohasem képes igent mondani önnön belső erejére. Ennek következményei a hatalmi és manipulációs játszmák, s olyan emberek, akik a hatalomért, a szexualitásért meg a pénzért élnek, és képtelenek teremtő kapcsolatokra. A Biblia első könyvében ez áll: „Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette őket.” (Ter 1,26) Ez éppen hogy nem azt jelenti, hogy az asszonyok odaát vannak – mi pedig itt. Arról van szó, hogy megtaláljuk önmagunkban a „férfi-” és „női” energia egészséges kiegyenlítődsét. S ebben én – mivel ezt manapság alig meri valaki megtenni – a férfi aspektust hangsúlyozom. Olyan részünk ez, amellyel szemben sokan bizalmatlanok vagyunk. De éppen a bennünk lévő kiegyenlítődsé, saját „egészsé válásunk” miatt kell saját „női oldalunkban” megbízni, s bátorságot meríteni ahhoz, hogy elinduljunk. Csak miután melegszívű, alázatos, megbocsátásra kész, bizalomteljes oldalunkat

megtapasztaltuk, akkor léphetünk rá a vad Keresztelő Szent János útjára. „

Mivel a szerző kimondottan a férfiakkal szeretné felfedeztetni önmagukat, elég kemény határozottsággal mondja ki a dolgokat. Sokan félre is értik. Igyekszik a kiegyensúlyozásra, de ez nem minden esetben hallatszik ki. Ha nőknek beszélne, azt a részt hangsúlyozná. Nőként csak drukkolni tudok a jövő férfi nemzedékének, hogy tudatos teremtő társakként álljanak női felük mellé. A nőknek pedig ugyanezt kívánom férfi részük megtalálásához.

KE

BARDÓCZ ZSUZSANNA

ELTÉRŐ GAZDÁLKODÁSI RENDSZEREKBŐL SZÁRMAZÓ ÉLELMISZEREK FOGYASZTÁSÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI, AZ ÖKO- VAGY BIOGAZDÁLKODÁS

Ha generációs időben (az az átlagos életkor, amikor az anyák első gyermeke megszületik) mérjük az emberiség történelmét, a kép igen meglepő lesz. (Hogy miért mérjük az időt generációkban is, annak több oka van. A táplálkozás szempontjából fontos, hogy a gyermekek egészségét az anya és a nagymama táplálkozása is befolyásolja. Senki nem lepődik meg azon sem, hogy az édesanya terhesség alatti táplálkozása befolyásolja a magzat és a gyermek későbbi egészségét, fejlődését. Amikor a lánygyermek (vagy nőtény) megszületik, a petefészkekben már ott vannak a genetikailag „kész” petesejtek. Az ezekből születő gyermekek egészségét „nagymamájuk” környezetének tisztasága, és táplálkozása is befolyásolja, azaz a 2 generációval korábbi történések kihatással vannak az életünkre, egészségünkre.

Az emberiség történetének fenntartható időszakát az első 100 000 generáció képviselte, amikor az ember gyűjtögető-, halász-, vadász életmódot folytatott, és a „legegészségesebb” volt a környezetünk és a táplálékunk. Tiszta talajból nőttek a növények, tiszta vízben éltek a halak, a vadak húsa sovány, tejük, tojásuk vegyszermentes volt. 500 generáción át folyt az a fenntartható mezőgazdaság, mely megfelelt a mai legszigorúbb öko-/bio-előírásoknak. Az emberek a növények és állatok természetének megfigyelésével, a jó tulajdonságúak kiválasztásával és nemesítésével próbáltak elegendő élelemhez jutni.

Az ipari forradalommal a mezőgazdaságban is elkezdődött a gépesítés. A gőzgépet követték a cséplő és aratógépek, a traktorok, a kombájnok és sok minden más. Ma azon sem lepődünk meg, ha azt halljuk, hogy Ukrajnában szatellit- és számítógépes rendszerek segítségével Nagy-Britanniából művelik a földet. Az ipari forradalom nem csak a mezőgazdaságban, hanem az élelmiszeriparban is változást hozott. A gépesítés lehetővé tette az olcsó cukorgyártást, a

hengermalmok mindenki számára hozzáférhetővé tették a fehérkenyeret, megjelentek a sózott húsok, halak, a konzervek. Ahogy az emberek otthagyták a földeket, hogy a menjenek dolgozni, sokuk egészsége is romlásnak indult. A feldolgozott és tartósított ételekkel együtt megjelent a vitaminhiány, gyakoribbak lettek megbetegedések, mert a tartósított élelmiszerek a gyártás, szállítás és tárolás során elvesztették tápértékük jó részét.

A kémia fejlődésével a XX. század közepétől elterjedt a mezőgazdasági vegyszerek használata (a műtrágyák, gyom- és rovarirtó szerek, gombaölők, talajfertőtlenítők). Hódít a termés mennyiségét vegyszeresen növelő nagyüzemi mezőgazdaság. Ezt tanítják a középiskolákban és az egyetemeken, mint az egyetlen olyan módszert, amely az emberiség élelmiszer igényét képes kielégíteni. A zöld forradalom azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, a talaj kimerült, a termés mennyisége nem fokozható tovább. Kiderült, hogy a nagyüzemi mezőgazdaság az egyik legnagyobb környezetszennyező és energiafelhasználó és az intenzív módszerekkel előállított táplálék sok betegség forrása. A vegyszeres nagyüzemi mezőgazdasági rendszer nem fenntartható.

A nagyüzemi mezőgazdasági gyakorlat bevezetése óta 2 generációnyi idő telt el. Hogy mi a táplálékból és környezetből a testünkbe jutott vegyszereknek hatása, az csak a közeljövőben derül ki. Most érünk annak a két generációnyi időnek a végére, melyet még nagyanyaink vegyszermentes tápláléka és tiszta környezete képviselt. Az emberek többsége sajnos még nem ismerte fel, hogy a vegyszeres nagyüzemi mezőgazdasággal mekkora kárt okozott magának és a környezetnek. Ahhoz is 1-2 generációnyi időre van szükség, hogy az emberek szemlélete megváltozzon, pedig már az 50-es évek végére világossá vált, hogy a műtrágyázott talajon vegszerrel termesztett növényekben kevesebb a vitamin és az ásványi anyag (Dramont Lectures, 1951). Sokan észrevették a nagyüzemi vegyszeres módszerekkel előállított táplálék egészségkárosító hatását és ezt összekapcsolták a civilizációs betegségek megjelenésével. A természetnek okozott kár, a levegő a víz, a talaj elszennyeződése sem maradt észrevétlen. Nagy-Britanniában a „Zukerman” bizottság véleménye már 1960 végén az volt, hogy „míg a mezőgazdaság profitját meg lehet pénzben határozni, addig a környezetben okozott kárt nem.” Mára sok adat áll már rendelkezésre a peszticidek egészségkárosító hatásáról. A 1960-as évek végén indult meg Angliában az egészség védelmére a hagyományokon alapuló, vegyszermentes gazdálkodási mozgalom, amiből a mai öko-/biogazdálkodás kifejlődött. Azok a gazdák, akik meg akarták védeni a maguk és családjuk egészségét a szintetikus vegyszerektől, egyre nagyobb számban csatlakoztak világszerte az öko-mozgalomhoz. Sokan rájöttek arra, hogy az ökogazdálkodásnak, és az ételeknek, ha más előnyük nincs is, az egészség szempontjából rendkívül fontos, hogy garantáltan szintetikus vegyszermen-

tesek, így egészségesebbek a nagyüzemi módszerekkel előállított társaiknál.

A vegyszerhasználat és a nagyüzemi mezőgazdaság problémáinak megoldására a tudomány a génmódosított növények és állatok bevezetésével állt elő. A biotechnológiai ipar azt remélte, hogy a rovarölő szereket termelő és a növényvédő szer-toleráns GM növények csökkenteni fogják a vegyszerhasználatot. Óriási PR kampány indult el világszerte a GM növények termesztésének támogatására. Fél generációnyi idő telt el a GM növények bevezetése óta, de már nyilvánvaló, hogy a peszticidet termelő GM növények maguk váltak vegyszergyárakká és sokkal több vegyszert juttatnak a környezetbe, mint a permetezés. Ahol termesztik a herbicid-toleráns növényeket, szinte mindenütt kialakult a gyomokban a rezisztencia. Bevezetésük nem hogy csökkentette a vegyszerhasználatot, de inkább növelte. A GM növények hosszú távú hatásait senki nem gondolta végig, és senki nem vizsgálja. Mit csinálunk majd, ha két generáció múlva kiderül, hogy valamit elrontottunk? Képes lesz-e a tudomány erre a problémára megoldást találni?

Amikor kiderült, hogy az ökozozdálkodás nem engedélyezi a GMO vetőmagok használatát, egyre több ember kezdte keresni a bioélelmeket. Ezek forgalma ma több mint évi 50 billió dollár. A génmódosított növények, a belőlük készült táplálékok és takarmányok bevezetése újabb lökést adott a biotermékek iránti keresletnek. Amikor a biotechnológiai vállalatok rájöttek, hogy az emberek a GMO-k elutasítása miatt fordulnak a biogazdálkodás felé, óriási erővel indult meg az ökotermelés elleni propaganda. A „fizetett” tudósok a bioélelmek tápértékét kezdték el szapulni, annak bizonyítására, hogy az öko-ételek semmivel sem egészségesebbek a vegyszeres nagyüzeminél. Ennek ellenére az FSA tanulmány a biotáplálékok javára a következő szigifikáns különbségekről számol be: a fehérje +12.7%-kal, a béta-karotin +53.6%-kal, a flavonoidok szintje +38.4%-kal, a réz +8.3, a magnézium +7.1, a foszfor +6, a kálium +2.5, a nátrium +8.7, a kén +10.5, a cink +11.3%-kal volt magasabb a biotáplálékokban. Az egészségvédő és gyökfogyó fenolok mennyisége 13.2%-kal volt több a biotermékekben.

Az ökozozdálkodás is ellentámadásba lendült. Az Amerikai „Organic Assosiation” megvizsgálta minden addig megjelent cikket, amely a nagyüzemi mezőgazdaságból és az ökozozdálkodásból származó élelmek tápértékét hasonlítja össze. A tudományos irodalomban mindössze 145 cikket találtak, amely alapján lehetővé vált, hogy 11 különféle tápanyagot, a fehérje és a nitrát mennyiségét, az antioxidáns tartalmat, az A, C, és E vitamin mennyiségét, a K és P szinteket hasonlítsák össze a nagyüzemi és az ökomódszerekkel előállított táplálékokban. Azt találták, hogy a nagyüzemi módszerrel termesztett növények több fehérjét, béta-karotint, és sokkal több nitrátot tartalmaztak. A növényt érő biotikus és abiotikus stressz hatására megnő a polifenolok, flavonoidok, terpének, alkaloidok és a kén-tartalmú anyagok mennyisége. Ezek hatására alakulnak ki az ízek és a szín. A felsorolt vegyületek egészségmegőrző

szerepe bizonyított. Csökkentik a koleszterol szintet, védnek a ráktól, növelik az erek egészségét, rugalmasságát, csökkentik a fájdalmat és a gyulladást, késleltetik az öregedést. Amikor a kutatók a hagyományos és bio-növény között elvégezték a tápösszetétel összehasonlítást és összehasonlították a tápanyag „sűrűségét” azt találták, hogy a vizsgált minták 61%-ában az ökotermékek több hasznos összetevőt tartalmaztak. A termékek 37%-ban a hagyományosaknak volt több a hasznos összetevője, és 2%-ban nem találtak különbséget az összetevők között. Bizonyították, hogy az ökozozdálkodásból származó szárnyasok és egyéb állatok teje, tojása több fehérjét, vitamint és ásványi anyagot tartalmazott, több volt benne az omega 3 zsírsav, és a konjugált linolsav (CLA), amelyek a szív és az érrendszer egészségét támogatják. Úgy találták, hogy az ökozozdálkodásból származó növények sokkal táplálóbbak. Egy átlagos adag bioétel körülbelül 25%-kal több vitamint, ásványi anyagot és egészségvédő anyagot tartalmaz, mint a nagyüzemi, vegyszeres módszerekkel előállított társa.

Egy EU-s nemzetközi kutatómunka is azt állapította meg, hogy az ökológiai élelmiszerek jobb beltartalmi értékűek. A biotéj omega-3 zsírsav tartalma 60 %-kal nagyobb a konvencionális tejénél. A biotermékekben több volt a vitamin és az antioxidáns. A jó kedélyállapotú állatok jobb minőségű élelmiszert szolgáltatnak, hiszen az állattartás körülményei a termék minőségét is befolyásolják. Az EU projekt eredményei azt is bebizonyították, hogy „több a táplálkozás szempontjából kívánatos anyag (pl. az antioxidánsok, vitaminok, glikozinolatok) mennyisége a biotermékekben. A nemkívánatos anyagok (a mikotoxinok, glikoalkaloidok, a kadmium és a nikkel) mennyisége vagy azonos, vagy alacsonyabb volt. Az esszenciális zsírsavak (a CLA és az omega 3 zsírsavak) mennyisége 10 - 60%-kal magasabb volt a biotéjben és a bio-tejtermékekben, mint a nagyüzemiben. A C vitamin tartalom növekedése a 90%-ot is elérte a leveles zöldségekben és a gyümölcsökben”.

Egy francia tanulmány szerint, amelyet a „Journal of Agronomy for Sustainable Development” lap közölt 2009-ben összefoglalta a legfontosabb eltéréseket a konvencionális és bio termesztés között.

- A bio növények több szárazanyagot tartalmaznak (nagyobb a tápanyag denzitásuk)
- több bennük az ásványi anyag
- több antioxidánst (fenolt és szalicilsavat) tartalmaznak, amelyek védnek a ráktól, szív- és keringési rendellenességtől
- az állati termékekben több a többszörösen telített zsírsav, amely véd a szívbetegségektől
- a fehérjék, szénhidrátok, vitaminok különbségére nincs elegendő adat
- a biotermékek 94-100 %-a egyáltalán nem tartalmazott növényvédő szereket.

- a zöldségek kb. 50 %-al kevesebb nitrátot tartalmaztak (a nitrátok rákkeltőek, a diabetes és az Alzheimer-kór kialakulásával hozható kapcsolatba)

- a biogabonák a konvencionálishoz hasonló mennyiségben tartalmaznak mikotoxinokat

A rendszerváltást követő mezőgazdasági tulajdonszerkezet váltás lehetőséget adott volna a zöldség és gyümölcsstermelés felfuttatására, a családi gazdaságok támogatásával a termelés zöldítésére, csökkentett vegyszerfelhasználásra – hasonlóan a fejlettebb országokban folyamatosan terjedő biogazdálkodásra. Kérdés, hogy próbáljuk-e a régebben használt öko-barát módszereket felújítani és úgy továbbfejleszteni, hogy ne csökkenjenek a terméshozamok? A fenntartható természetesi eljárásokra előbb-utóbb rákényszerít a természet, hiszen ha tetszik, ha nem, nincs más járható út. Talán a váltással sem késtünk még el.

In memoriam Nelson Mandela (1918-2013)

Nelson Mandela makulátlanul ragyogó életműve, humanista politikai és közéleti pályafutása az egész emberiség számára példaértékkel bír, olyan testamentumot állít elénk, amely csak a legkiválóbbakhoz, Gandhihoz, Kennedyhez, Martin Luther Kinghez vagy a Dalai Lámához fogható.

Mandela önéletrajza egyszerű, de elragadó nyelvezettel megírt és megható képekkel tele-

tűzdelt meseszerű történet egy eldugott kis afrikai faluból származó emberpalántáról, aki az élet nehézségein és a történelmi kényszereken átvándorolva előbb szűkebb környezete, majd az egész emberiség elismerését kivívta. Története egy személyiség önmaga fölé emelkedő bölcsességének tanúsága, aki 27 bebörtönzött, emberhez méltatlanul eltöltött, a legsúlyosabb megaláztatást elszenvedő év múltán még tisztábban láthatott hozzá a nemzetegyesítő és megbékélésben fogant történelmi küldetésének valóra váltásához, ahhoz a tethöz, amiben az apartheid legsötétebb esztendei során senki, egyedül ő mert hinni, és amire rajta kívül senki nem lett volna képes. Mandela élete valóban egy hosszú, végeláthatatlannak tűnő menetelés az önmagát beteljesítő szabadságig.

(A fordító, Frida Balázs Utószavából)

„Egész életemben az afrikai nép szabadságát szolgáltam, elköteleztem magam a szabadságharc ügye mellett, amiben hiszek. A fehérek és a feketék elnyomó hatalma ellen is

harcolok. Egy olyan demokratikus és szabad társadalom kiépítését szeretném szolgálni, amelyben minden ember harmóniában él együtt, és egyenlő kötelezettségeik, egyenlő lehetőségeik vannak. Ez a remény és ez a hit szövö át az életem, és ad erőt a megaláztatások ellenére. Ha kell, ezért a célért kész vagyok az életemet is adni.”

(Részlet a könyvből)

„Legnagyobb félelmünk nem az, hogy hiányosságaink vannak. Legnagyobb félelmünk nem is szörnyű nagy hatalmunkból fakad. Legtöbbször a világosságunktól, és nem a sötétségunktől félünk.

Azt kérdezed magadtól: ki vagyok én, hogy ragyogóan, rendkívül vonzóan, tehetségesnek és hatalmasnak kellene lennem?

De tulajdonképpen miért is ne? Hiszen Isten gyermeke vagy. Ha lealacsonyítod magad, mit sem használ a világnak. Nem jó, ha ezt teszed, mert akkor a körülötted lévők elbizonytalanodnak.

Mi arra születünk, hogy Isten bennünk lévő világosságát szerteáraszuk. Ez nemcsak néhányunkban, hanem mindannyiunkban ott rejlik. Ha engedjük, hogy fényünk ragyogjon, akkor öntudatlanul másokat is arra indítunk, hogy ők is ezt tegyék.

Ha saját félelmünktől megszabadultunk, akkor a jelenléteünk automatikusan megszabadít másokat is.”

Nelson Mandela: Üdvözlő beszéd, 1994.

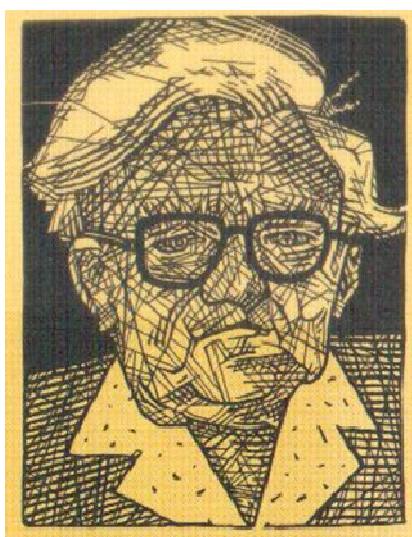
WS

W.S

A JÓ VERS

A jó vers élőlény, akár az alma,
ha ránézek, csillogva visszánéz,
mást mond az éhesnek s a jóllakottnak
és más a fán, a tálon és a szájban,
végső tartalma, vagy formája nincs is,
csak él és éltet. Vájjon mit jelent,
nem tudja és nem kérdi. Egy s ezer
jelentés ott s akkor fakad belőle,
mikor nézik, tapintják, ízlelik.

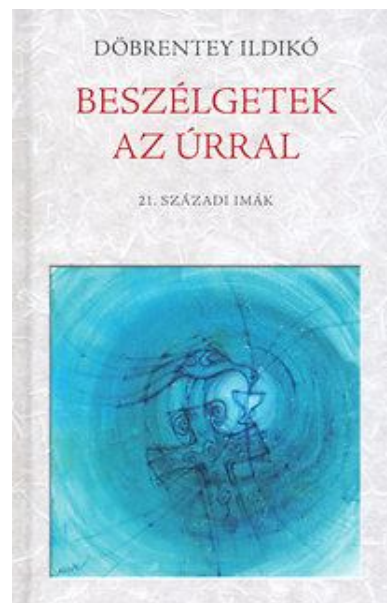

ARS POETICA

Öröklétet dalodnak emlékezet nem adhat.
Ne folyton-változótól reméld a dicsőséget:
bár csillog, néki sincsen, hát honnan adna néked?
Dalod az öröklétből tán egy üszköt lobogtat
s aki feléje fordul, egy percig benne éghet.

Az okosak ajánlják: legyen egyéniséged.
Jó; de ha többre vágyol, legyél egyén-fölötti:
vesd le nagy-költőséged, ormótlan sárcipődet,
szolgálj a géniusznak, add néki emberséged,
mely pont és végtelenség: akkora, mint a többi.

Fogd el a lélek árján fénylő forró igéket:
táplálnak, melengetnek valahány világevét
s e te múló dalodba csak vendégségbe járnak,
a sorsuk örökélet, mint sorsod örökélet,
társukként megölelnek és megint messze szállnak.

BOLDOG ÚJ PERCET

Uram,
január végén járunk,
ilyenkor már
nem az az első szavunk: „Boldog új évet!”
Megalégszünk egy jónapot,
egy hellóval vagy egy szíával.
Pedig milyen ünnepi, milyen szép,
mikor két ember összeölelkezik,
és boldog új esztendőt kíván egymásnak!
Különösen, ha szívből mondják.
Olyankor valóban úgy érezzük,
hogy boldogabb lesz az új év.
Uram,
add boldog új évet kívánunk egymásnak,
tisztá szívből, minden évben!
És add boldog új napot kívánunk egymásnak,
tisztá szívből, minden nap!
És add boldog új órát kívánunk egymásnak,
tisztá szívből, minden órában!
És add boldog új percet kívánunk egymásnak,
tisztá szívből, minden percben!
Boldog új percet, Családom!
Boldog új percet, Falum!
Boldog új percet, Nemzetem!
Boldog új percet, Világ!
Ámen.

(Döbrentey Ildikó: Beszélgetek az Úrral – 21. századi imák)